

Kansengroepen in Kaart

Jongeren op de Vlaamse arbeidsmarkt

Laaggeschoolde jongeren in nood

Met 'Kansengroepen in Kaart' rapporteert de VDAB regelmatig over de verschillende kansengroepen.

De uiteenlopende arbeidsmarktindicatoren worden rijkelijk geïllustreerd met tabellen, grafieken en geografische kaarten.

Gezien de kernactiviteiten van de VDAB ligt de focus voor een groot stuk op de werkloosheidsgegevens.

Inhoudsopgave

Jongeren een kansengroep? 'Ja, maar' of 'nee, maar'?	5
1. Demografie	7
1.1. De ontgroening is gestopt!	7
1.2. De actieve bevolking veroudert	8
2. Jongeren tussen onderwijs en werk	9
2.1. Bijna twee op drie is niet beroepsactief	9
2.2. Te lage scholing en verkeerde studiekeuze	9
3. Jongeren aan het werk	11
3.1. De eerste job: enkele onderzoeksresultaten	11
3.2. Bruto- en netto- werkzaamheidsgraad	12
3.3. Jongeren steeds minder aanwezig in de betaalde arbeid	13
3.4. In welke sectoren werken de jongeren?	13
3.5. Hoe (onvrijwillig) atypisch werken de jongeren?	15
4. Jongeren in de werkloosheid	17
4.1. Werkloosheidsgraad	17
4.1.1. Evolutie administratieve werkloosheidsgraden	19
4.1.2. Administratieve jeugdwerkloosheidsgraden per gemeente	19
4.1.3. Gewestelijke en internationale vergelijking	20
4.2. Aantal en aandeel niet-werkende werkzoekenden (NWWZ)	21
4.3. Oververtegenwoordiging in trajectbegeleiding	21
4.4. Dynamische werkloosheidscijfers en uitstroom naar werk	22
4.5. Evolutie werkzoekenden naar leeftijd	24
4.6. Regionale verschillen in evolutie	25
4.7. Kenmerken van de jonge werkzoekenden	26
4.7.1. Indeling naar werkloosheidsduur	26
4.7.2. Indeling naar geslacht	28
4.7.3. Indeling naar studieniveau	29
4.7.4. Indeling naar origine	30
4.7.5. Indeling naar arbeidshandicap	31
4.7.6. Indeling naar beroepsgroep	32
4.8. Jonge werkzoekenden per gemeente	33
5. Het arbeidsmarktbeleid voor jongeren	34
5.1. Ook een 'sluitend maatpak' voor alle jongeren	34
5.2. Goede studiekeuze voor juiste startkwalif. en bredere oriëntering	35
5.3. Nood aan werkervaring: het Startbanenstelsel	35
5.4. De alternerende opleidingsvormen	36
Kernindicatoren en voornaamste conclusies	37

Jongeren een kansengroep? 'Ja, maar' of 'nee, maar'?

De jongeren als doelgroep van de serie 'Kansengroepen in Kaart' lijkt op het eerste gezicht niet evident omdat jongeren niet tot de vier prioritaire kansengroepen (de laaggeschoolden, de alloctonen, de arbeidsgehandicapten en de 50-plussers) behoren. Deze hebben als gemeenschappelijk kenmerk dat ze niet enkel een zeer lage werkzaamheidsgraad hebben, meestal een stuk beneden de 50%, maar ook voor een groot deel inactief zijn omdat ze door de geringe arbeidskansen weinig beroepsactief zijn geweest en/of zich vroeg uit de arbeidsmarkt teruggetrokken hebben.

Afgestudeerde jongeren (18-24 jaar) daarentegen hebben een beduidend hogere werkzaamheidsgraad (79,3%) dan de prioritaire kansengroepen. En werkloze jongeren hebben, zeker bij hoogconjunctuur, ook de grootste kans om (terug) werk te vinden. Maar tegelijkertijd hebben werkende jongeren, zeker in crisistijd, ook de hoogste kans om hun job te verliezen¹.

Van de afgestudeerde jongeren is uiteindelijk nog ongeveer 20% werkloos of inactief. Bij de jongste leeftijdsgroep (18-19 jaar) loopt dit zelfs op tot meer dan 35%. Het betreft hier de zogenaamde 'NEET groep', de jongeren 'Not in Employment, Education or Training' die ofwel werkzoekend of inactief (noch werkend, noch werkzoekend) zijn. Uit cijfers voor België van 2007 blijkt dat iets meer dan de helft onder hen inactief is².

Ook op Europees niveau wordt de jeugdwerkloosheid als een sociaal probleem onderkend, zeker nu de crisis het aantal jonge werklozen heeft doen oplopen tot meer dan 5 miljoen. De Europese Commissie noemt de jeugdwerkloosheid "a major challenge in almost all Member States"³. Vlaanderen scoort met 15,7% werkloze jongeren (2009) nog relatief goed binnen de EU27 (19,8%), maar in de andere gewesten loopt de jeugdwerkloosheidsgraad op tot meer dan 30%⁴.

Naast dit louter kwantitatief aspect zijn er ook enkele kwalitatieve aspecten die een publicatie over de arbeidsmarktsituatie van de jongeren verantwoorden. Vooreerst is er het hardnekkige probleem van de ongekwalificeerde uitstroom waarbij jongeren de school verlaten zonder diploma van het hoger secundair onderwijs. Afhankelijk van de bron en methodologie verlaat tussen 9% en 15% van de jongeren het onderwijs zonder diploma van het hoger secundair⁵. Uiteraard vormt deze groep de kern van de hardnekkige werkloosheid en het is meteen ook duidelijk dat de 'jongeren als kansengroep' vooral gelinkt is aan deze minderheid laaggeschoolde jongeren die zeer slecht presteren op de arbeidsmarkt.

Maar zelfs voor beter geschoolde jongeren verloopt de arbeidsmarktintrede niet altijd even vlot. De jaarlijkse VDAB 'Studie schoolverlaters' toont aan dat, afhankelijk van de conjunctuur, 10% (2008) à 15% (2009) van de middengeschoolde schoolverlaters een jaar na het afstuderen niet aan het werk is. Ook het VDAB onderzoek naar de uitstroom⁶ van cohorten werkzoekenden heeft aangetoond dat er vooral binnen de jongeren een sterke polarisatie is tussen een grote groep jongeren, die snel uitstroomt (binnen de maand) maar een nog grotere groep die lang (minstens 12 maanden) in de werkloosheid blijft zitten. Daarnaast heeft de jongste crisis aangetoond dat uitzendarbeid, hoewel drempelverlagend, geen afdoende bescherming biedt tegen conjunctureel onweer op de arbeidsmarkt. Enkel de werkzaamheidsgraad van de jongeren is sterk gedaald tussen 2007 en 2009 (zie infra).

De 'flexicurity'⁷ is voorlopig beperkt tot het flexi-aspect in het belang van bedrijven en organisaties, het security-aspect voor 'flexiwerkers' zoals de uitzendkrachten is nog grotendeels dode letter. Men kan zich de vraag stellen in hoeverre uitzendarbeid voldoende kwalificerend is om snelle transitie te realiseren tussen werkloosheid en duurzame arbeids(re)integratie. Voor een groot deel is de opgedane werkervaring wel een springplank naar een stabiele (loop)baan, voor een deel kan uitzendarbeid ook een valkuil betekenen in de onderste regionen van de arbeidsmarkt⁸.

¹ Zie paragraaf 4.4 (pagina 22): Dynamische werkloosheidscijfers en uitstroom naar werk.

² In 2007 was 11,2% van alle Belgische jongeren tussen 15 en 24 jaar 'not in education, employment or training' (NEET). Hiervan was 6,1% inactief en 5,1% werkloos. (Bron: Employment in Europe 2010, LFS microdata)

³ EC, Employment, Social Affairs and Inclusion. *EU Employment situation and social outlook*, Monthly monitor, January 2011

⁴ Het betreft hier EU- geharmoniseerde werkloosheidsgraden die verschillen van de administratieve (cf. infra).

⁵ De meest gebruikte bron is de EAK omdat deze internationale vergelijkingen toelaat. In 2009 bedraagt de ongekwalificeerde uitstroom bij jongeren tussen 18 en 24 jaar 8,6% in het Vlaamse gewest (14,4% voor EU27) en is er een dalende tendens (10,7% in 2005). In 2007 was het 9,3% terwijl het Steunpunt Studie en Scholloopbanen voor dezelfde groep op 12,6% uitkomt en een stijgende tendens vaststelt (11,1% in 2001). De VDAB ten slotte komt in de jaarlijkse 'Studie schoolverlaters' sinds een vijftal jaren op ongeveer 15% laaggeschoolde schoolverlaters waarvan ongeveer 30% een jaar later nog werkzoekend is.

⁶ VDAB *Hoe jonger, hoe sneller aan het werk*. VDAB Onderzoek nr. 1, 2008.

⁷ De 'flexicurity' is een strategie die erop gericht is een flexibeler arbeidsmarkt ('flexi') te combineren met meer werkzekerheid ('security') voor de (flexibele) werknemers door hen bv. opleiding te garanderen en/of een minimale periode van werkzekerheid. Deze 'nieuwe' strategie heeft alleszins niet kunnen verhinderen dat de jeugdwerkloosheid zeer sterk toegenomen is. Ondermeer door hun groot aandeel in de tijdelijke arbeid is de werkloosheid bij de jongeren het sterkst toegenomen, met een piek van +45% in mei 2009, tegenover 25% bij de 25-49 jarigen en 8% bij de 50-plussers (zie par. 4.5.) Het zijn dus vooral de 'oude' strategieën en maatregelen die er het best in geslaagd zijn om de toename van de werkloosheid te beperken. Het betreft hier dan in eerste instantie het massale gebruik van de tijdelijke werkloosheid, diverse vormen van arbeidsduurvermindering en systemen van vervroegde uitrede. Maar ook het vermijden van naakte ontslagen, vanuit sociale motieven, is een belangrijke strategie in België, die ten goede komt aan de 'vaste' werknemers, vooral de oudere (>25 jaar) leeftijdsgroepen.

⁸ Onderzoek van IDEA Consult (2009) toont wel aan dat uitzendkrachten na werkloosheid sterker doorstromen naar vast werk (Zie ook: VDAB Ontcijfert nr.19, *Uitgezonden naar vast werk*, 2010) in vergelijking met een controlegroep zonder

Er is ook een belangrijk methodologisch aspect. Gezien de ontgroening en de hoge scholarisatie is de (werkende) jongerenpopulatie stelselmatig geslonken. Momenteel zijn er nog bijna 730.000 jongeren tussen 15 en 24 jaar en bijna 509.000 tussen 18 en 24 jaar, waarvan er slechts iets meer dan 200.000 aan het werk zijn. Vroeger bakende men de 'beroepsactieve jongeren' altijd af tot de leeftijdsgroep tussen 15 en 24 jaar, maar na de leerplichtverlenging tot 18 jaar (1983) werd dit in België de groep tussen 18 en 24 jaar omdat men theoretisch voor 18 jaar niet aan het (regulier) werk of werkzoekend kon zijn. Maar gezien de sterk verschillende leeftijdsgrenzen binnen de EU en de toenemende nood aan 'benchmarking' bleef de focus liggen op de groep tussen 15 en 24 jaar. Door de ontgroening en de nog steeds toenemende scholarisatie wordt de onderste leeftijdsgrens van beroepsactiviteit soms opgetrokken tot 20 jaar (cf. de totale werkzaamheidsgraad van de 20-64 jarigen in de EU2020 doelstellingen). En soms gaat men nog een stap verder door ook de 25-29 jarigen mee te nemen bij de beroepsactieve jongeren. Dit gebeurde o.a. in het Rapport van de Hoge Raad voor de Werkgelegenheid (2009) over de 'inschakeling van jongeren in de arbeidsmarkt' om zodoende "een duidelijk inzicht te verwerven in alle fases van de transitie van de schooltijd naar het beroepsleven". De arbeidsmarktindicatoren zoals de werkloosheidsgraad tonen ook aan dat er in deze leeftijdsgroep nog sprake is van een 'instroom-werkloosheid'.

In deze Kansengroepen in Kaart ligt de focus wel op de leeftijdsgroepen 15-24 en 18-24, maar wordt ook hier en daar de leeftijdsgroep 25-29 in de analyse betrokken.

1. Demografie

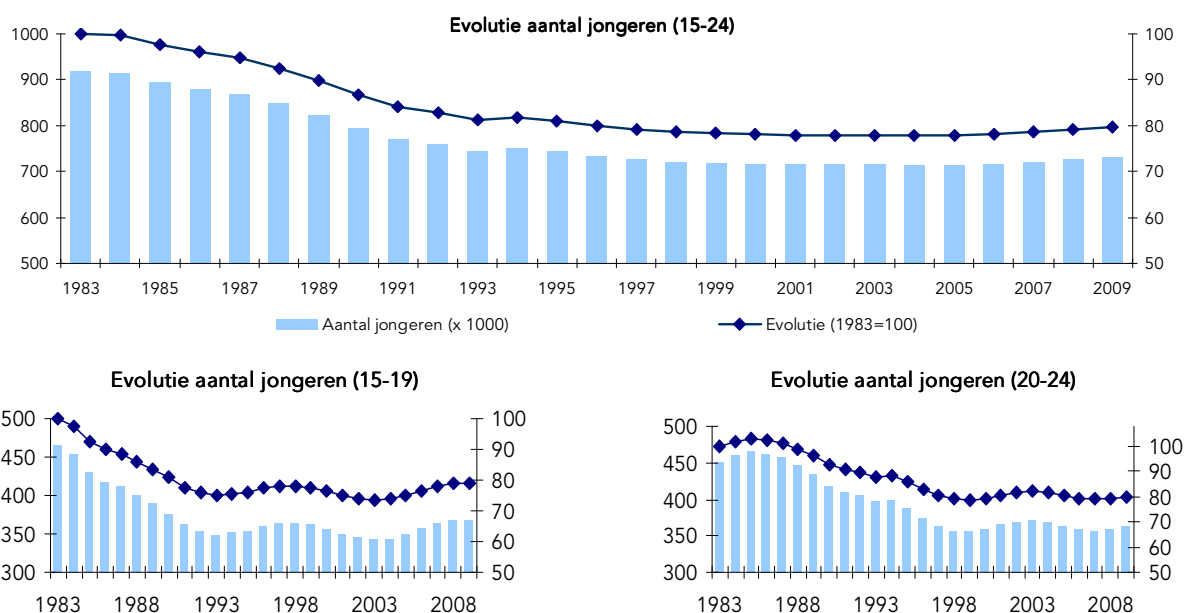
1.1. De ontgroening is gestopt!

De belangrijkste demografische ontwikkeling van de laatste decennia is ongetwijfeld de gelijktijdige ontgroening en vergrijzing van de bevolking waardoor de leeftijds piramide volledig gewijzigd is⁹. Door de sterk gedaalde geboortecijfers is het totale aantal jongeren stelselmatig verminderd en de sterk toegenomen levensverwachting zorgt voor een enorme toename van de oudere bevolking. Uit figuur 1 blijkt echter dat de ontgroening in Vlaanderen stilgevallen is eind de jaren '90 en dat er de laatste jaren zelfs opnieuw een beperkte toename van het aantal jongeren te noteren valt.

Vooraf in de jaren '80 kende de ontgroening een spectaculaire evolutie met een daling met bijna 19% op amper 10 jaar tijd: het aantal 15-24 jarigen daalde van 918.000 in 1983 naar 746.000 in 1993. De daling was sindsdien vrij beperkt en stopte in 2005 op bijna 713.000 jongeren. Opmerkelijk is dat er sinds 2006 opnieuw een stijging is die volgens zeer recente prognoses¹⁰ zou blijven duren tot in 2013 (733.000). Nadien zou er opnieuw een daling inzetten tot in 2021 (706.000) en dan weer een toename tot op het huidige niveau (725.000).

Bij een uitsplitsing van de jongeren is duidelijk dat de recente groei zich vooral voordoet bij de groep 15-19 jarigen, die sinds 2003 reeds met 7,5% toegenomen is.

Figuur 1: Evolutie aantal jongeren, 15-24, 15-19 en 20-24 (Vlaams gewest; 1983-2009)

Bron: Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) (Bewerking Steunpunt WSE)

De reden van de vrij onverwachte en sterke toename ligt vooral bij de positieve invloed van het migratiesaldo op de loop van de bevolking. In 2000 groeide de bevolking in het Vlaamse gewest aan met slechts 12.301 personen, vanaf 2001 was er een groeispiong naar meer dan 20.000 die jaar na jaar verder reikte en in 2007 leidde tot een toename van de bevolking met liefst 44.160 personen. Het aandeel van de natuurlijke aangroei, het positieve verschil tussen geboorten en overlijdens, in de totale aangroei is gedaald van gemiddeld bijna 50% tussen 1989 en 1998 naar gemiddeld nog iets meer dan 20% sinds 1999. Zelfs een vrij sterke toename van het aantal geboorten sinds 2004 kan dit aandeel nauwelijks verhogen. In 2007 bedroeg de natuurlijke aangroei voor het eerst sinds 1992 opnieuw meer dan 10.000 eenheden, goed voor bijna 23% van de totale bevolkingsaangroei in het Vlaamse gewest.

Volgens de recente SVR-projecties voor de periode 2009-2030 zou het aantal jongeren tussen 2010 (731.000) en 2030 (725.000) nauwelijks nog dalen. In figuur 2 is te zien dat het aantal 15-24 jarigen tot 2013 eerst nog lichtjes toeneemt, erna opnieuw daalt en later weer gaat stijgen tot in 2030. De leeftijdsgroep 25-29 blijft lange tijd schommelen rond het huidige niveau (385.000) maar zou vanaf 2020 geleidelijk dalen tot iets minder dan 365.000 in 2030.

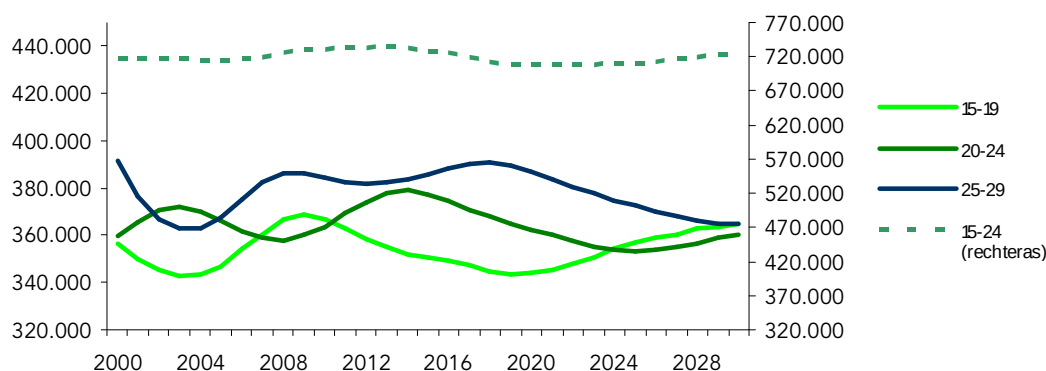
De totale bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar) zou tot 2025 weinig in omvang veranderen. De komende jaren is er zelfs nog een beperkte toename te verwachten, van ongeveer 3,885 miljoen in 2010 tot 3,934 miljoen in 2015. Eerst blijft de daling vrij beperkt, vanaf 2020 begint ze te versnellen tot 3,785 miljoen in 2030 (-2,6% tegenover 2010). Uiteraard is het zeer de vraag wat de uiteindelijke invloed zal zijn op de lange termijn van het totnogtoe sterk onderschat positieve migratiesaldo. Het is duidelijk dat dit ervoor gezorgd heeft dat de potentiële beroepsbevolking (18-64 jaar) pas begint te dalen vanaf 2020 en nog niet vanaf 2010, zoals

⁹ De huidige veertigers en jonge vijftigers (geboren tussen 1955 en 1970) vormen momenteel de grootste bevolkingsgroepen, vroeger zorgden de jonge generaties voor een brede basis van de leeftijds piramide.

¹⁰ Willems, P. e.a. SVR-Bevolkingsprojecties 2009-2030. Studiedienst Vlaamse Regering, januari 2011.

vroeger voorspeld werd op basis van het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd van de grote naoorlogse generaties.

Figuur 2: Prognose van de evolutie van het aantal jongeren (Vlaams gewest; 2000-2030)

Bron: SVR-Bevolkingsprojecties 2009-2030 (Studiedienst Vlaamse Regering)

Terwijl de ontgroening gestopt is, geldt dit lang niet voor de voortschrijdende veroudering van de bevolking. Deze heeft voor gevolg dat de totale bevolking gestaag aangroeit, van 6,239 miljoen in 2010 tot bijna 6,620 miljoen in 2030¹¹. Het aandeel van de 65-plussers zou eerst nog geleidelijk toenemen van ongeveer 17,9% in 2008 tot 20,5% in 2020, maar nadien nog veel sneller stijgen tot 23,9% in 2030. Het aandeel van de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64) heeft in 2010 met 62,3% een historische top bereikt maar zal geleidelijk afnemen tot 57,2% in 2030.

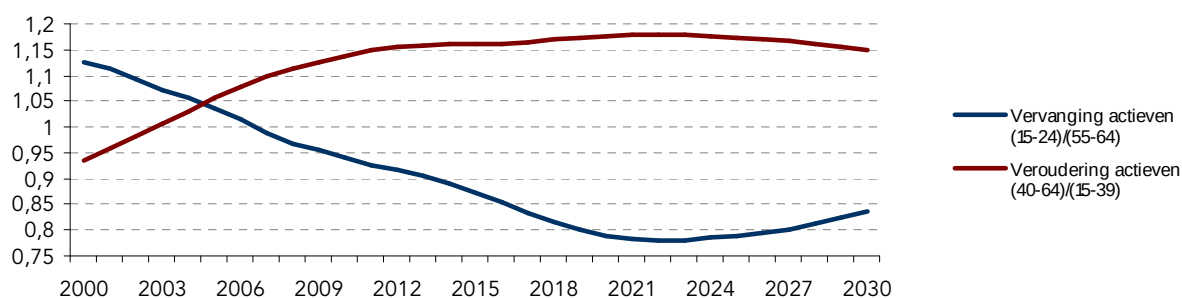
1.2. De actieve bevolking veroudert

Hoewel het aantal jongeren niet meer (sterk) daalt, ontstaat er door het toenemende aandeel van de 55-plussers wel een 'vervangingsprobleem'. De verhouding '15-24 jarigen/55-64-jarigen' is sterk aan het dalen door de veroudering binnen de bevolking op beroepsactieve leeftijd. Deze veroudering wordt weergegeven door de verhouding '40-64 /15-39 jarigen'. De te verwachten evolutie van beide demografische indicatoren wordt weergegeven in figuur 3.

Er is een veroudering aan de gang waarbij er binnen de bevolking op actieve leeftijd sinds 2003 meer 40-64 jarigen zijn dan 15-39 jarigen. In 2010 bedraagt deze verhouding bijna 114% en dit zou nog lichtjes toenemen naar 118% in 2020 en dan geleidelijk opnieuw dalen tot 115% in 2030 omdat de grote naoorlogse generaties doorschuiven naar de 65-plussers.

Het 'vervangingsprobleem', waarbij er een onevenwicht is tussen de jonge instroom en de oude uitstroom, blijkt echter veel ingrijpender te zijn. In 2010 zijn er nog slechts 94 'inkomende' jongeren (15-24) op de arbeidsmarkt tegenover 100 'vertrekkende' ouderen (55-64) uit de arbeidsmarkt. Deze verhouding zakt tot 79% in 2020 om dan geleidelijk opnieuw te stijgen tot 84% in 2030, een blijvend deficit dus van jonge instromers.

Figuur 3: Prognose van de veroudering en vervanging binnen de actieve bevolking (Vlaams gewest; 2000-2030)

Bron: Bewerking op basis van SVR-Bevolkingsprojecties 2009-2030

Deze demografische indicatoren zijn uiteraard een louter kwantitatieve benadering van de in- en uitstroomdynamiek op de arbeidsmarkt, die geen rekening houdt met de reële gedragingen van de diverse aanbodsegmenten. De sterk gestegen scholarisatie van de jongeren en de vervroegde uitstroom van de 50-plussers hebben lange tijd de druk van de arbeidsparticipatie op de middengroep van 25-49 jarigen opgevoerd. Door het nog dalende aantal jongeren dat effectief de arbeidsmarkt betreedt voor 25 jaar zal de druk op de 50/55-plussers toenemen om langer aan de slag te blijven. De veroudering van de beroepsbevolking vormt echter geen kwantitatief aanbodprobleem zolang het gepaard gaat met een verdere verhoging van de werkzaamheidsgraad van vooral de 55-plussers, die volop aan de gang is.

¹¹ Volgens eerdere (2008) projecties van het Federaal Planbureau en ADSEI zou de totale bevolking in het Vlaamse gewest verder toenemen tot iets meer dan 7 miljoen in 2060. De Belgische bevolking zou in 2031 de kaap van 12 miljoen overschrijden en nog verder aangroeien tot 12,66 miljoen in 2060.

2. Jongeren tussen onderwijs en werk

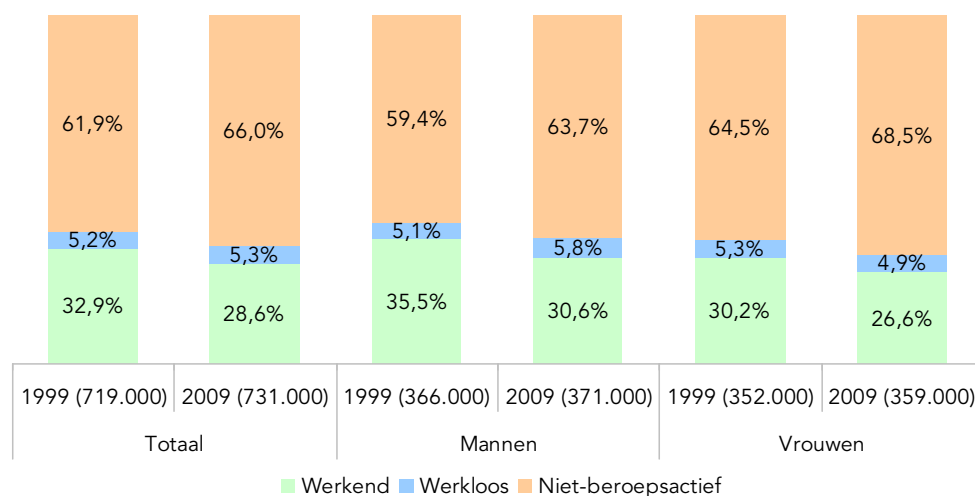
2.1. Bijna twee op drie is niet beroepsactief

De grote meerderheid van de jongeren tussen 15 en 24 jaar is nog schoolgaand waardoor bijna twee derden (nog) niet beroepsactief of aanwezig is op de arbeidsmarkt. Door de nog stijgende scholarisatie is dit aandeel het afgelopen decennium zelfs nog vrij sterk gestegen, van 62% in 1999 tot 66% in 2009. Bij de vrouwen is dit aandeel iets groter (68,5%) dan bij de mannen (63,7%).

Het aandeel werkenden in de totale populatie, de werkzaamheidsgraad, lag tot 2008 nog een stuk boven 30%, maar door de recente crisis is dit op een jaar tijd sterk gedaald tot 28,6%. Hier ligt het aandeel hoger bij de mannen (30,6%) dan bij de vrouwen (26,6%).

Gezien het aandeel werklozen hier berekend wordt op de totale populatie jongeren¹² komt dit voor 2009 op 'slechts' 5,3% werklozen, nog een sterke toename tegenover 2008 (3,7%). Bij de mannen ligt het aandeel werklozen bijna een procentpunt hoger dan bij de vrouwen.

Figuur 4: De socio-economische activiteit van de jongeren (15-24 jaar) (Vlaams gewest; 1999 en 2009)

Bron: EAK/Steunpunt WSE

2.2. Te lage scholing en verkeerde studiekeuze

Het is reeds vermeld dat het vooral de laaggeschoolde jongeren zijn die zeer moeilijk een (duurzame) plaats op de arbeidsmarkt veroveren. De jaarlijkse 'Studie schoolverlaters' van de VDAB toont dit goed aan op basis van de restpercentages nog werkzoekenden een jaar na het verlaten van de school. In het laatste onderzoek (schoolverlaters van juni 2008, opgevolgd in juni 2009) bleek juist één derde van de laaggeschoolden een jaar na het verlaten van de school nog werkzoekend te zijn. Uiteraard is dit uitzonderlijk hoog door de toenmalige crisis, maar ook bij hoogconjunctuur blijft meer dan één op vijf (22,6% in 2008) van de laaggeschoolde schoolverlaters werkzoekend. De meesten onder hen hebben wel een (eerste) werkervaring achter de rug maar dit helpt niet om langere tijd aan het werk te blijven. De laaggeschoolden zijn met ongeveer 15% wel een minderheid in de totale groep schoolverlaters, maar jaarlijks bedraagt deze 'ongekwalificeerde uitstroom' toch nog meer dan 11.500 personen¹³.

Maar ook bij de middengeschoolden blijft er nog een belangrijk deel lange tijd werkzoekend na de studies. In 2009 bedroeg het restpercentage bijna 15%, uiteraard ook veel hoger dan het jaar ervoor (9,7%). Bij de hogeschoolden zijn de restpercentages veel lager, nog 7% in 2009 en amper 5% in 2008.

Een van de oorzaken van de moeilijke arbeidsmarktintrede ligt in een verkeerde studiekeuze bij vele jongeren. Uit een analyse¹⁴ van de studierichtingen die schoolverlaters de laatste vijf jaar gevolgd hebben is gebleken dat de studiekeuze in het secundair onderwijs nog zeer traditioneel en weinig gediversifieerd blijft.

Binnen het TSO en BSO is de (grote) meerderheid van de schoolverlaters afkomstig van slechts drie studiegebieden: Personenzorg, Handel en Mechanica-elektriciteit. Er blijkt zelfs een toename te zijn van het aandeel schoolverlaters voor de 'zachte' studiegebieden Handel en Personenzorg, maar een daling voor het

¹² Het betreft hier dus niet de werkloosheidsgraad die berekend wordt op de beroepsbevolking, de som van werkenden en werkzoekenden.

¹³ Het aantal laaggeschoolde schoolverlaters bedroeg de laatste vijf jaar (2004-2008) gemiddeld 11.738 personen, een aantal dat nauwelijks een dalende tendens vertoont (12.008 in 2004 en 11.723 in 2008).

¹⁴ VDAB Ontcijfert nr. 21, *Te lage uitstroom uit technische studierichtingen*. 2010.

'harde'¹⁵ studiegebied Mechanica-elektriciteit. Daarnaast blijft ook de tweedeling in de studiekeuze tussen jongens en meisjes onverminderd verder bestaan, waarbij vrouwen nauwelijks kiezen voor de traditioneel mannelijke (technische) studiegebieden met doorgaans betere arbeidskansen. Algemeen stelt men een daling of een stabilisatie vast van de 'harde' technische richtingen, zoals Mechanica-elektriciteit, Hout en ook Bouw dat de laatste jaren amper 1.000 schoolverlaters aflevert. Het minder 'kansrijke' studiegebied Handel levert veel meer schoolverlaters af dan de studiegebieden Mechanica-elektriciteit en Bouw. De studiekeuze blijft sterk bepaald door het slechte imago van vele technisch- industriële beroepen met 'vuil en zwaar werk'. Zo blijkt het ook moeilijk om de studiekeuze te oriënteren naar groeisectoren en kansrijke beroepen, zoals het studiegebied 'Koeling en warmte' met slechts 400 afgestudeerden in 2008, waarvan slechts een kleine minderheid (12%) op technisch secundair (TSO3) niveau.

¹⁵ Onder 'harde' verstaan we in het algemeen de studiegebieden en -richtingen die aansluiting geven op (technisch-) industriële beroepen, terwijl de 'zachte' eerder voorbereiden op (zorgende) dienstenberoepen.

3. Jongeren aan het werk

3.1. De eerste job: enkele onderzoeksresultaten

Er is de laatste jaren veel onderzoek gebeurd rond de transitie tussen het (reguliere) onderwijs en de arbeidsmarkt, ondermeer op basis van de SONAR-gegevensbank¹⁶ die over een langere periode gegevens verzameld heeft over de schoolloopbanen en de intrede op de arbeidsmarkt van schoolverlaters. Onlangs werd op een Conferentie van het Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen een groot deel van dit onderzoek voorgesteld¹⁷. We maken hieronder een zeer beperkte selectie uit de lezingen rond het thema 'Van school naar werk – en terug', met sessies rond mismatch, de eerste job en bijleren na het regulier onderwijs.

Het onderzoek naar de intrededuur, de periode tussen het schoolverlaten en de eerste job, gaat na welke factoren hierbij doorslaggevend zijn. Het sterkste effect gaat uit van het onderwijsniveau, de etniciteit, de zoekintensiteit en de regionale arbeidsmarktomgeving. Zoals te verwachten is de intrededuur duidelijk langer voor ondermeer lager geschoolden en allochtonen. De vaststelling dat jongeren uit de leertijd significant sneller instromen in de eerste job dan jongeren uit andere types van het initieel beroepsonderwijs is een bevestiging van de bevindingen uit de 'Studie schoolverlaters' van de VDAB. De werkervaring blijkt hier een cruciale rol te spelen.

Een ander onderzoek gaat de samenhang na tussen een hoge kans op werkloosheid en een hoge kans op een tijdelijk contract. Hiervoor bekijkt men de arbeidsmarktsituatie van jongeren drie maand na het schoolverlaten. Ook hieruit blijkt dat jongeren zonder werkervaring, samen met lager opgeleiden, vrouwen en allochtonen, een lagere kans hebben om een job te vinden. Als ze een job vinden is de kans op een vaste job daarenboven lager. De eerder aangehaalde polarisatie bij werkzoekende jongeren¹⁸ blijkt hier eigenlijk een driedeling te zijn tussen nog werkzoekende schoolverlaters (38% in de steekproef), werkenden met een tijdelijk contract (31%) en met een vast contract (31%).

Het enorme belang van uitzendarbeid om uit de werkloosheid te stromen blijkt ook uit een analyse van de VDAB uitstroomgegevens door het Steunpunt WSE¹⁹. Voor 46,5% van de niet-werkende werkzoekenden die een loontrekkende job vonden in het eerste kwartaal van 2010 was dit een uitzendjob. Voor de kansengroepen, met uitzondering van de 50-plussers, loopt dit op tot meer dan de helft, bij de jongeren is dit bijna de helft (48,8%).

Een succesvolle transitie van het onderwijs naar de arbeidsmarkt hangt niet enkel af van de snelheid waarmee schoolverlaters werk vinden maar ook van de mate waarin jongeren een job vinden die aansluit op hun studies. Recent onderzoek²⁰ naar de 'verticale mismatch' of 'overscholing' van schoolverlaters in de eerste job geeft aan dat, afhankelijk van de methode, 26% tot 51% van de jongeren overgeschoold is voor de eerste job. Dit is zeker geen typisch fenomeen voor Vlaanderen, in de meeste landen waarvoor studies bestaan raamt men het aandeel van overscholing tussen 20% en 30%.

Overscholing is meestal een gevolg van het specifieke aanwervingsgedrag van de werkgevers. Er kan sprake zijn van ofwel *overvraging* waarbij werkgevers in de vacature een hoger niveau vragen dan strikt nodig ofwel van een zogenaamde *diplomakloof* waarbij werkgevers uiteindelijk iemand aanwerven met een hoger niveau dan gevraagd in de vacature. In iets meer dan de helft van de gevallen wordt overscholing uitsluitend verklaard door een zogenaamde diplomakloof. Overscholing situeert zich vooral bij schoolverlaters met een diploma hoger secundair onderwijs, terwijl schoolverlaters met een diploma hoger onderwijs van het korte type (professionele bachelor) de laagste kans hebben op overscholing in de eerste job.

De overscholing blijkt ook een vrij permanent karakter te hebben. Uit een opvolging gedurende zeven jaar van schoolverlaters²¹ die ten laatste op 19 jarige leeftijd het regulier onderwijs verlaten hadden, blijkt dat 30% tot 40% bijna permanent overgeschoold was gedurende de eerste zeven jaar na de arbeidsmarktintrede. Daarnaast combineerden 15% tot 25% van de schoolverlaters periodes van overscholing met langere periodes zonder job of bleven bijna de ganse periode werkloos. De kans om een dergelijk weinig aansluitend of 'gebroken' arbeidsmarkttraject te volgen is ondermeer groter bij vrouwen, jongeren van allochtone afkomst en schoolverlaters met relatief slechte studieresultaten.

Naast verticale is er ook 'horizontale' mismatch mogelijk waarbij de inhoud van de job onvoldoende of helemaal niet aansluit op de gevolgde studierichting. Dit fenomeen is de laatste jaren ook uitvoerig onderzocht op basis van de SONAR-gegevensbank. Opnieuw vindt men een aandeel van 30% van de Vlaamse jongeren waarbij sprake is van horizontale onderwijsmismatch. Terwijl overscholing in belangrijke mate vermindert in de loop van de loopbaan, is dit duidelijk minder het geval voor de horizontale mismatch.

¹⁶ SONAR is het interuniversitaire onderzoeksproject 'Studiegroep van ONderwijs naar ARbeidsmarkt'.

¹⁷ Conferentie van het Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen, 'Van basisschool tot arbeidsmarkt: de overheid coacht mee' (Leuven, 24-25 februari 2011). Abstracts van alle lezingen zijn te vinden onder de rubriek 'studiedagen' op de website www.steunpuntloopbanen.be.

¹⁸ De polarisatie tussen 'snelle uitstromers' die snel een job vinden en 'zittenblijvers' in de werkloosheid.

¹⁹ Steunpunt WSE, *Kansengroepen op een arbeidsmarkt in crisis*. In: Jaarboek 2010. Armoede en Sociale Uitsluiting (OASeS/UA).

²⁰ Omey, E. en Verhaest, D. *Overscholing aan het begin van de loopbaan*. Paper voor de Conferentie van SSL.

²¹ Verhaest, D. e.a. *Overscholing: een tijdelijk of permanent probleem?* Paper voor Conferentie SSL (idem).

3.2. Bruto- en netto- werkzaamheidsgraad

De werkzaamheidsgraad, het aandeel werkenden binnen een bepaalde (sub)populatie, is doorgaans een goede indicator voor de arbeidsmarktsituatie van bepaalde (sub)populaties: de totale bevolking op arbeidsleeftijd (tussen 15 en 64 jaar), een bepaalde leeftijdsgroep (jongeren) of 'kansengroep' (de laaggeschoolden, de 50-plussers of de allochtonen). Zeker om de arbeidsmarktprestaties van groepen of regio's/lidstaten te vergelijken (cf. EU-benchmarking) is de werkzaamheidsgraad een ideale indicator, zelfs beter dan de werkloosheidsgraad²².

De 'klassieke' berekening van de werkzaamheidsgraad van de jongeren wordt sterk beïnvloed (vertekend) door het aandeel nog studerende jongeren en het aandeel onder hen dat de studies of opleiding combineert met een stukje betaalde arbeid. In België, met de lange leerplicht (tot 18 jaar) en een zeer hoge scholarisatie²³, was in 2009 liefst 70% van de 15-24 jarigen nog schoolgaand of in opleiding. Daarnaast drukt ook het kleine aandeel 'werkstudenten' de bruto-werkzaamheidsgraad, die berekend wordt op de *totale populatie jongeren*.

De doorgaans gehanteerde werkzaamheidsgraad van de jongeren (15-24 jaar) ligt in België (25,3%, eind 2009) en de regio's (28,6% in het Vlaamse gewest) veel lager dan in de EU27 (35,2%). Het grote verschil tussen het Vlaamse gewest en de EU (6,6 procentpunten eind 2009) is echter niet te verklaren door de geringere arbeidskansen voor 'onze' jongeren maar door hun groter aandeel 'nog in opleiding' en/of kleiner aandeel 'werkstudenten'.

Uit de 'Boordtabel jongeren' van het Steunpunt WSE voor 2007²⁴ blijkt duidelijk dat de niet meer schoolgaande of opleiding volgende jongeren in het Vlaamse gewest toch *beduidend meer aan het werk zijn dan gemiddeld in de EU*. Bij de jongeren tussen 20 en 24 jaar bedraagt deze netto-werkzaamheidsgraad, berekend op de groep *jongeren exclusief allen in opleiding*, 84,7% in het Vlaamse gewest tegenover slechts 71% in de EU (zie aandeel 'werkend' in de laatste kolom van tabel 1). Bij de nog studerende of een opleiding volgende jongeren is het net andersom: in de EU is er 28% aan het werk tegenover 18,4% in het Vlaamse gewest. Het vastgestelde verschil in de bruto-werkzaamheidsgraad verbergt dus twee zeer tegenstrijdige arbeidsmarktsituaties in het Vlaamse gewest: *de nog studerende jongeren zijn veel minder aan het werk, de afgestudeerde veel meer dan in de EU*²⁵.

Uit vergelijkend onderzoek²⁶ is wel gebleken dat het aandeel jobstudenten in de Belgische EAK zeer sterk onderschat wordt²⁷. Zowel administratieve bronnen (RSZ) als talrijke onderzoeksgegevens komen op veel hogere percentages 'werkende studenten', zowel tijdens het schooljaar als tijdens de vakanties.

Tabel 1: Aantal en aandeel jongeren (15-24 jaar), al of niet in opleiding en werkend of niet-werkend (EU*, 2007 en VI. gewest, 2007 en 2009)

				Schoolgaand of in opl. (%)			Niet schoolgaand of in opl. (%)		
				waarvan			waarvan		
			Totaal	Totaal	Nt-werkend	Werkend	Totaal	Nt-werkend	Werkend
VI. gewest	2007	15-19 jaar	363.600	94,4	96,0	4,0	5,6	36,5	63,5
		20-24 jaar	357.700	43,0	81,6	18,4	57,0	15,3	84,7
	2009	15-19 jaar	368.798	94,1	95,4	4,6	5,9	37,8	62,3
		20-24 jaar	362.189	46,7	86,1	13,9	53,3	19,0	81,0
EU	2007	15-19 jaar	20.395.000	88,2	90,3	9,7	11,8	52,5	47,5
		20-24 jaar	21.169.800	46,9	72,0	28	53,1	29,0	71,0

*EU = EU27 zonder Duitsland, Ierland, Bulgarije en het VK

Bron: FOD Economie, ADSEI; EAK/Eurostat (bewerking Steunpunt WSE)

De moeilijke vergelijkbaarheid van de werkzaamheid bij de nog studerende jongeren²⁸ leidt ertoe dat het aangewezen is om voor de jongeren een netto-werkzaamheidsgraad te hanteren die in de noemer enkel rekening houdt met de *jongeren die geen regulier onderwijs of een of andere opleidingsvorm volgen*. Op basis van deze definitie hebben de jongeren in het Vlaamse gewest veel betere arbeidskansen dan gemiddeld in de EU, zowel bij de kleine groep jongeren tussen 15 en 19 jaar (63,5% resp. 47,5%) als bij de grote groep tussen 20 en 24 jaar (84,7% resp. 71%).

²² Deze is afhankelijk van de specifieke registratie van werklozen in de teller en van de omvang van de beroepsbevolking in de noemer. De werkzaamheidsgraad wordt niet beïnvloed door de niet-beroepsactieven.

²³ Deze is o.a. te verklaren door het kosteloos secundair onderwijs, de relatief gemakkelijke en 'goedkope' toegang tot het hoger onderwijs, maar ook door het zeer uitgebreide en gediversifieerde aanbod van onderwijsinstellingen- en richtingen.

²⁴ Stevens, E. *Jongeren in beeld. Een analyse op basis van EAK/LFS*. WSE Report, 2009.

²⁵ Deze belangrijke nuance wordt zelden of nooit gemaakt, ook niet in officiële beleidsnota's (zie o.a.: Departement WSE, *Nota jeugdwerkloosheid. Vlaanderen en de Europese Unie*. Brussel, februari 2008).

²⁶ De Groof, S., e.a. *Het spanningsveld tussen het vrijwilligerswerk in het jeugdwerk en de commercialisering van de leefwereld van jongeren. Literatuurstudie en secundaire analyse*. VUB, Vakgroep Sociologie, TOR2005/45.

²⁷ De diverse bronnen komen tot sterk verschillende resultaten voor het percentage studentenarbeid waarbij de EAK veruit de laagste cijfers rapporteert.

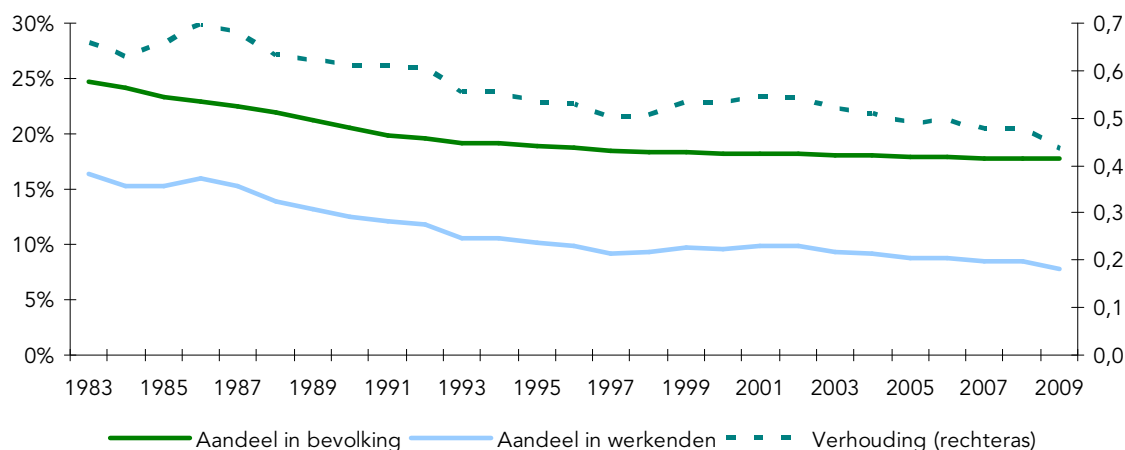
²⁸ Naast het al of niet registreren is er ook de vraag naar de vergelijkbaarheid van de aard (occasioneel, stage, leercontract, volwaardig contract,...) en de omvang van de verrichte arbeid. Eén uur betaalde arbeid in de referentieweek van de EAK is voldoende om als werkend geregistreerd te worden.

De recente evolutie van de netto-werkzaamheidsgraad bevestigt dat de jongeren het hardst getroffen werden door de crisis. Bij de 15-24 jarigen daalde de werkzaamheid pijlsnel van 83% in 2007 naar 79,3% in 2009, terwijl de totale werkzaamheidsgraad (15-64 jaar) nauwelijks daalde (van 66,1% naar 65,8%). In crisistijd zijn de jongeren door hun groot aandeel in tijdelijke arbeid en hun geringere anciënniteit minder beschermd. Een werkzaamheidsgraad van 79,3% is relatief hoog, maar iets meer dan 20% van de afgestudeerde jongeren in Vlaanderen is werkloos of inactief. Een 'harde kern' van de jongeren, zoals de ongekwalificeerde schoolverlaters, verdient blijvende beleidsaandacht.

3.3. Jongeren steeds minder aanwezig in de betaalde arbeid

Door de ontgroening en de vergrijzing is het aandeel van de jongeren in de bevolking op beroepsactieve leeftijd (15-64 jaar) sterk gedaald. In 1983 hadden ze nog een aandeel van ongeveer 25%. Gedurende de jaren '80 en begin de jaren '90 is dit gedaald naar minder dan 20% en dan vrijwel stabiel gebleven (17,8% in 2009). Door hun lange scholarisatie zijn ze uiteraard sterk ondervertegenwoordigd in de werkende bevolking, met een aandeel van iets meer dan 15% in 1983. In figuur 5 is te zien dat hun aandeel in de werkende bevolking ook na de 'ontgroeningsfase' nog is blijven dalen tot nog slechts 8% in 2009. De verhouding tussen hun aandeel in de werkende en dit in de totale bevolking geeft een indicatie van de over- of ondervertegenwoordiging in de werkende bevolking. De ondervertegenwoordiging van de jongeren is sterk toegenomen: in 1986 bedroeg de indicator nog 0,7, in 2009 is deze gedaald naar iets meer dan 0,4.

Figuur 5: Het aandeel van de jongeren (15-24 jaar) in de totale en de werkende bevolking (Vlaams gewest; 1983-2009)

Bron: EAK/Steunpunt WSE

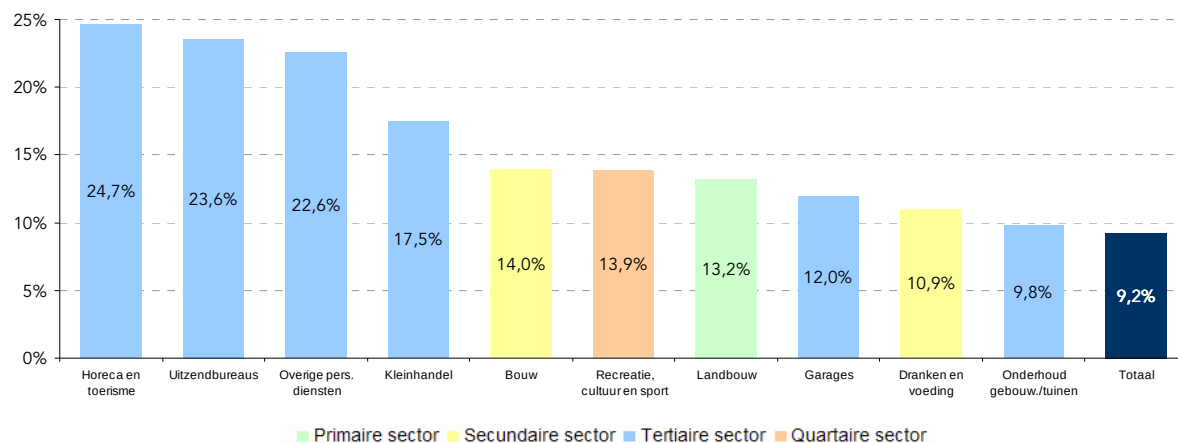
3.4. In welke sectoren werken de jongeren?

De overgrote meerderheid (bijna 95% in 2008) van de jongeren werkt als loontrekkende. Weinig jongeren beginnen onmiddellijk als zelfstandige of als helper. Het aandeel zelfstandigen bij de jongeren bedraagt nauwelijks 5% tegenover 13,5% in de totale werkende beroepsbevolking. Het aandeel helpers bedraagt minder dan 1%.

De overheidssectoren (post, openbaar bestuur, transport) tellen een zeer groot aandeel (minstens 30%) 'grijze' werknemers²⁹. Uit figuur 6 blijkt dat geen enkele grote overheidssector 10% 'groene' werknemers telt. De enige quartaire sector met een groot aandeel jongeren (13,9%) is de kleine, 'gemengde' (private en publieke activiteiten) sector van recreatie, cultuur en sport. In alle grote quartaire sectoren zijn de jongeren ondervertegenwoordigd. Tegenover hun aandeel van 9,2% in het totale aantal loontrekkenden maken ze slechts 5,5% uit in het onderwijs, 6,6% in de menselijke gezondheidszorg en 8,7% in de maatschappelijke dienstverlening. Uiteraard is dit te verklaren door het grote aandeel van hooggeschoolde profielen in deze sectoren waardoor men veelal ten vroegste vanaf 21 jaar kan instromen in deze sectoren.

²⁹ VDAB, Kansengroepen in kaart. 50-plussers op de Vlaamse arbeidsmarkt. Brussel, december 2010.

Figuur 6: Top 10 sectoren met het hoogste aandeel 15-24 jarige loontrekkenden (Vlaams gewest; 2010)

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening, RSZ-DMFA (Steunpunt WSE)

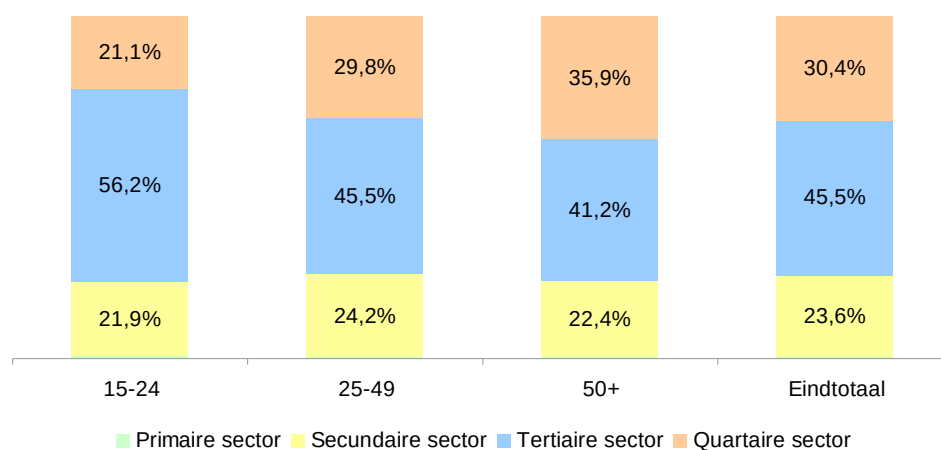
We vinden de jongeren dan ook vooral terug in belangrijke private sectoren zoals de horeca en het toerisme (een sector met bijna 25% jongeren), als uitzendkracht in diverse private sectoren (24%), de persoonlijke dienstverlening (22,6%), de kleinhandel (17,5%) en de bouwsector (14%).

Op een totaal van 42 sectoren³⁰ zit 55% van de jonge loontrekkenden (192.186 in totaal op 30 juni 2010) geconcentreerd in een zestal grote sectoren die als enige meer dan 10.000 jongeren tewerkstellen: de kleinhandel (23.761), de uitzendarbeid (23.015), de bouwsector (18.293), de horeca (16.504), de maatschappelijke dienstverlening (13.037) en het onderwijs (12.018). Hierbij geldt uiteraard de bedenking dat de uitzendwerknemers over verschillende sectoren verspreid zitten. Wellicht is een groot deel van de jonge uitzendkrachten tewerkgesteld in de horeca en de kleinhandel, maar veel minder of helemaal niet in de bouw en de overheidssectoren waar er een sterke beperking is op de uitzendarbeid.

Na deze relatief 'jonge' sectoren zijn er nog een vijftal met meer dan 5.000 jonge loontrekkenden: de groothandel (7.753), de gezondheidszorg (7.345), de voeding- en drankenindustrie (6.630), de consultancy en wetenschap (6.397) en het onderhoud van gebouwen, tuinen en landschappen (5.139).

Dit overzicht maakt duidelijk dat de jongeren vooral tewerkgesteld zijn in de tertiaire sectoren, waar 56,2% van de jonge loontrekkenden te vinden is tegenover een globaal aandeel van 45,5% (figuur 7). De andere twee sectoren zijn ongeveer even belangrijk en goed voor 22% (secundair) en iets meer dan 21% (quartaire). Ook de andere leeftijdsgroepen zijn vooral tewerkgesteld in de tertiaire sectoren maar hebben er geen meerderheid. De figuur toont ook het grote belang aan van de quaire sectoren voor de tewerkstelling van de 50-plussers.

Figuur 7: Aandeel van de loontrekkenden in de hoofdsectoren per leeftijdsgroep (Vlaams gewest; 2010)

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening (Steunpunt WSE)

³⁰ De WSE-sectorindeling bevat 42 grote en kleine sectoren, met de primaire sector, 16 secundaire sectoren (incl. bouwsector), 17 tertiaire sectoren en 8 quaire sectoren.

3.5. Hoe (onvrijwillig) atypisch werken de jongeren?

Ondanks de toegenomen flexibilisering van de arbeidsvoorwaarden (arbeidsovereenkomsten, arbeidstijd en verloning) blijft het contract van onbepaalde duur voor voltijdse prestaties nog steeds de norm. Zeker bij de arbeidsmarktintrede zullen de meeste jongeren (minder dan 25 jaar) nog geen loonarbeid moeten combineren met gezinsverantwoordelijkheid en kiezen ze zeker voor een regulier arbeidscontract. Aan het begin van de loopbaan wil de grote meerderheid van de jongeren voltijdse arbeid die voldoende verdienpotentieel oplevert om een zelfstandig leven uit te bouwen.

Uit de cijfers in tabel 2 blijkt echter dat een belangrijk deel van de jongeren (29%) deeltijds werkt. Dit ligt iets lager dan het algemeen totaal (30,6%) maar toch iets hoger dan voor de leeftijdsgroep 25-49 (28,3%) waar deeltijdarbeid traditioneel zeer 'populair' is bij vrouwen met kinderlast.

Het enorme succes van de stelsels van loopbaanonderbreking (LBO) en tijdskrediet (TK) hebben het aandeel deeltijdarbeid bij de 50-plussers sterk opgedreven. Bijna 40% van de oudere deeltijdse werknemers zit in een stelsel van verminderde arbeidsprestaties via loopbaanonderbreking of tijdskrediet, waarbij de vierdagenweek een belangrijke formule is.

In de leeftijdsgroep 25-49 bedraagt het aandeel deeltijdarbeid via LBO en TK ongeveer 10%, maar uiteraard hebben velen hun volledige rechten opgebruikt en blijven nadien ook deeltijds werken. De combinatie 'loonarbeid - gezin' is hier een belangrijk motief om deeltijds te (blijven) werken, eventueel na een periode van voltijdse prestaties.

Bij de jongeren is dit ongetwijfeld veel minder het geval omdat er op die leeftijd nog relatief weinig sprake is van gezinsvorming en combinatieproblemen. Het zeer geringe aandeel (0,3%) deeltijdarbeid via LBO en TK is een indicatie dat relatief weinig jongeren vrijwillig kiezen voor deeltijdarbeid maar dat ze, ondermeer door hun sterke aanwezigheid in tertiaire sectoren (vooral horeca, diensten en kleinhandel), geen alternatief hebben bij de intrede op de arbeidsmarkt. Het feit dat zelfs bij de jonge mannen het aandeel deeltijdarbeid vrij hoog ligt (16,7% tegenover 12,1% gemiddeld bij de mannen) is een bijkomende aanwijzing. De cijfers van de EAK³¹ tonen inderdaad aan dat 'het niet vinden van voltijdse arbeid' het belangrijkste motief is (34%) voor deeltijdarbeid bij jongeren tussen 15 en 29 jaar, gevolgd door familiale en persoonlijke redenen (30%). Men mag aannemen dat het aandeel onvrijwillige deeltijdarbeid bij de 15-24 jarigen nog hoger zal liggen.

Tabel 2: Aandeel deeltijdarbeid bij loontrekkenden en aantal werknemers in LBO en TK (vermindering arbeidsprestaties) volgens leeftijd (Vlaams gewest; juni 2008)

Hoofdsector (Nace 2008)	15-24	25-49	50-64	Totaal
Primaire sector	19,4%	20,9%	28,4%	22,1%
Secundaire sector	9,9%	9,8%	24,5%	12,8%
Tertiaire sector	31,1%	24,2%	37,1%	27,5%
Quartaire sector	43,1%	46,2%	47,3%	46,3%
Totaal	29,0%	28,3%	38,7%	30,6%
Aantal deeltijds loontrekkend	69.764	440.157	191.639	701.560
Aantal in deeltijds LBO of TK	187	45.274	75.126	120.587
Aandeel deeltijds via LBO of TK	0,3%	10,3%	39,2%	17,2%

Bron: Vlaamse Arbeidsrekening (Steunpunt WSE) en RVA

Een ander aspect van de flexibilisering is uiteraard het sterk toegenomen belang van tijdelijke arbeid, een segment dat door de forse opmars van interim-arbeid sinds de jaren '90 zeker voor jongeren niet meer weg te denken valt als intredkanaal op de arbeidsmarkt (cf. supra). In België zit reeds één derde van de jongeren in een tijdelijk dienstverband (2009), maar hiermee scoort België nog vrij laag in vergelijking met het EU27-gemiddelde (40,2%) en de buurlanden waar tijdelijke arbeid ongeveer de helft van de werkgelegenheid voor jongeren vertegenwoordigt.

Tijdelijke arbeid als instroomcircuit voor jongeren blijkt ook uit het veel lagere aandeel bij de oudere leeftijdsgroepen, zowel in België als in de andere lidstaten. Enkel in Nederland is het verschil iets minder groot en daar bedraagt het globale aandeel tijdelijke arbeid reeds 18%, meer dan het dubbele van België.

Tabel 3: Aandeel tijdelijke arbeid bij werknemers volgens leeftijd (EU27, België en EU3; 2009)

Aandeel tijdelijke arbeid	15-24	25-49	50-64	Totaal
België	33,2%	6,8%	3,3%	8,2%
Duitsland	57,2%	10,2%	4,7%	14,5%
Frankrijk	51,2%	10,4%	6,4%	13,5%
Nederland	46,5%	14,1%	6,9%	18,0%
EU27	40,2%	11,5%	6,5%	13,4%

Bron: EAK/Eurostat (in: Employment in Europe 2010)

³¹ Hoge Raad voor de Werkgelegenheid, *De inschakeling van jongeren in de arbeidsmarkt*. Verslag 2009. Het betreft hier cijfers voor België voor het jaar 2007.

Maar nog meer dan voor deeltijdarbeid blijkt het sterk onvrijwillige karakter van deze atypische arbeidsvorm. Zowel voor België als de gewesten verklaart meer dan 70% van de jongeren (15-29 jaar) een tijdelijke job aanvaard te hebben omdat ze geen vaste baan gevonden hebben³². Slechts 10% à 15% heeft vrijwillig voor tijdelijke arbeid gekozen. Voor de overige 15% is tijdelijke arbeid ingepast in een periode van het combineren van werk met een opleiding, nog meer bij mannen en laaggeschoolden. Het aandeel onvrijwillige tijdelijke arbeid ligt hoger bij de vrouwen en neemt toe met het onderwijsniveau.

Uit de gedetailleerde HRW- analyse van de Europese cijfers voor 2007 blijkt duidelijk dat het belang van tijdelijke contracten zowel in België als gemiddeld in de EU sterk terugvalt naarmate het aantal jaren sinds het behalen van het hoogste diploma toeneemt. Voor 11 onderzochte lidstaten was één tot twee jaar na afstuderen (behalen hoogste diploma) gemiddeld 32% van de jongeren tijdelijk aan het werk. Na negen tot tien jaar valt dit aandeel, ondanks de duidelijke stijging van de werkzaamheidsgraad over die periode, terug tot 10%. In België ligt het aandeel tijdelijke arbeid over de hele periode lager. Eén tot twee jaar na de studies heeft 22% van de jongeren een tijdelijke baan, negen tot tien jaar erna daalt dit tot slechts 6%. Binnen de gesalarieerde werkgelegenheid valt het aandeel van tijdelijke contracten over die periode terug van 30% tot 8%.

³² Hoge Raad voor de Werkgelegenheid, *idem*. Eveneens gegevens voor 2007.

4. Jongeren in de werkloosheid³³

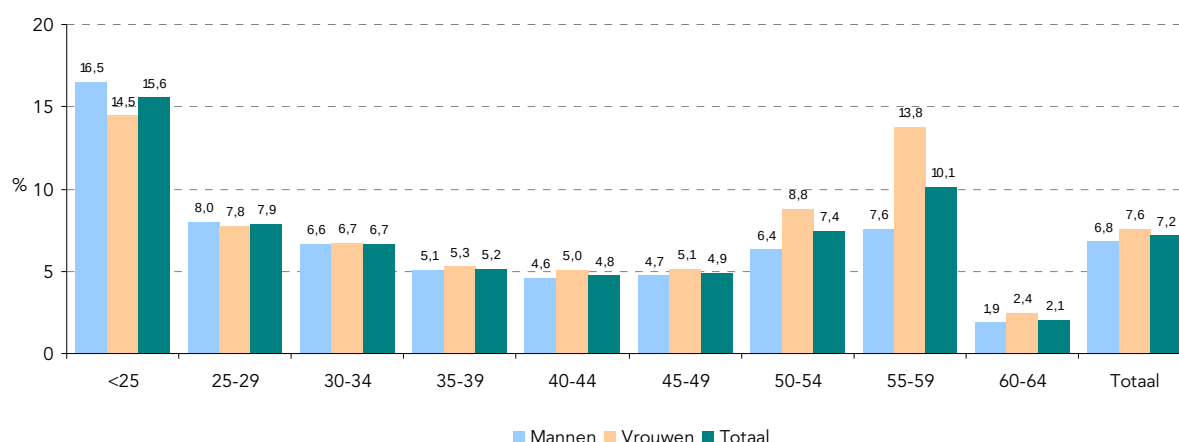
4.1. Werkloosheidsgraad³⁴

Van de jongeren die zich op de arbeidsmarkt begeven (beroepsbevolking) was in 2010 gemiddeld 15,6% werkloos (zie figuur 8). Dit is dubbel zoveel als bij de 25-29-jarigen en meer dan drie keer zo veel als bij de 35-49-jarigen waar de werkloosheidsgraad rond 5% schommelt. In de middenleeftijd kennen we de voor Vlaanderen typische samengedrukte loopbaan met lage werkloosheid en bijzonder hoge werkzaamheidsgraden (bij de hoogste van de EU). Pas vanaf 50 jaar begint de werkloosheidsgraad weer scherp te stijgen, maar blijft zelfs bij de 55-59-jarigen nog een stuk onder die van de jongeren.

Vlaanderen heeft een open economie en is sowieso erg gevoelig voor conjunctuurschokken. De werkloosheid bij de Vlaamse jongeren is dan nog eens extra conjunctuurgevoelig. In crisistijden lopen werkende jongeren immers het grootste risico terug werkloos te worden omdat ze minder anciënniteit en werkervaring hebben, de werkgever minder in hun opleidingskapitaal heeft geïnvesteerd en ze vaker een tijdelijk contract hebben. Ze zijn dus een stuk goedkoper om te ontslaan. Schoolverlaters geraken in crisistijd door het gekrompen jobaanbod ook veel moeilijker aan de bak, en moeten dan bovendien opboksen tegen een stijgend aantal werklozen met werkervaring. Maar bij een heropleving zijn jongeren ook veel goedkoper om aan te werven, waardoor ze het snelst weer worden opgepikt.

De afgelopen economische crisis sloeg het eerst en hardst toe in de industrie en bouw. Omdat in die sectoren relatief meer mannen dan vrouwen werken (of op zoek zijn naar werk), werden mannen veel harder door de crisis getroffen. Dit resulteerde in een historische omslag: sinds eind 2008 zijn er voor het eerst meer mannelijke dan vrouwelijke werklozen! Maar omdat vrouwen minder beroepsactief zijn, bleef de vrouwelijke werkloosheidsgraad gemiddeld hoger liggen dan de mannelijke (zie figuur 8). Bij de conjunctuurgevoelige jongeren is dat niet het geval: bij hen is sinds eind 2008 de mannelijke werkloosheidsgraad voor het eerst, en sindsdien ook permanent, boven die van de vrouwen getild. Ook bij de 25-29-jarigen lag de gemiddelde werkloosheidsgraad in 2010 bij de mannen voor het eerst boven die van de vrouwen. In de leeftijdscategorieën boven 30 jaar kwam de mannelijke werkloosheidsgraad een stuk dichterbij die van de vrouwen te liggen, maar steeg er nooit bovenuit.

Figuur 8: Administratieve werkloosheidsgraden³⁵ per leeftijdscategorie en geslacht, Vl. gewest, jaargemiddelde 2010

De zeer hoge werkloosheidsgraad bij de jongeren vinden we gelukkig niet terug bij de hogere leeftijdsgroepen. Maar voor een deel van de jongeren wordt werkloosheid wel problematisch als de zoektocht naar een vaste baan te lang aansleept, of wanneer gedurende jaren van job naar job wordt 'gehopt', zonder de carrière in de gewenste plooi te krijgen.

³³ De meeste gegevens in dit deel zijn afkomstig van de VDAB. Enkel waar dit niet zo is, wordt expliciet de bron vermeld.

³⁴ In dit hoofdstuk worden twee soorten werkloosheidsgraden gehanteerd. Enerzijds de **EAK-graden** op basis van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) die in alle Europese landen wordt afgenomen, anderzijds de **administratieve werkloosheidsgraden** op basis van geregistreerde gegevens over werkloosheid (ingeschreven niet-werkende werkzoekenden) en beroepsbevolking. De EAK-werkloosheidsgraden liggen beneden de administratieve die de VDAB voor Vlaanderen berekent, maar laten wel toe Europese vergelijkingen te maken. De werkloosheidstelling in de EAK gebeurt op basis van de internationale werkloosheidsdefinitie van de IAB (Internationale ArbeidsOrganisatie). De IAB-werklozen zijn de niet-werkenden die de afgelopen vier weken actief naar werk hebben gezocht en onmiddellijk beschikbaar zijn voor de arbeidsmarkt (= binnen de twee weken een nieuwe job kunnen beginnen), samen met de niet-werkenden die een job hebben gevonden die binnen de drie maanden begint.

Er zijn verschillende redenen waarom de werkloosheid bij (bepaalde segmenten van) jongeren zo hoog ligt:

- o De aansluiting met de arbeidsmarkt verloopt, zeker voor laaggeschoolde jongeren, veel stroever waardoor een deel niet meteen vast werk vindt, maar afwisselend perioden van werkloosheid en werk doorloopt.
- o Jongeren worden vaker met tijdelijke of uitzendcontracten aangeworven, waardoor ze regelmatig opnieuw in de werkloosheid belanden. En in tijden van crisis bieden dergelijke contracten ook minder bescherming tegen ontslag (last in, first out).
- o Iedereen die pas op zoek is naar werk (na studies of ontslag) doorloopt een zekere zoektijd, de zogenaamde zoekwerkloosheid of frictiewerkloosheid. Omwille van de grote jaarlijkse toestroom van schoolverlaters tijdens de zomermaanden ligt het aandeel 'pas zoekenden' bij jongeren zeer hoog, wat de gemiddelde werkloosheidsgraad uiteraard opdrijft. De jongerenwerkloosheidsgraad piekt dan ook typisch in juli en augustus, om daarna scherp af te nemen (zie ook evolutiegrafieken, figuur 10). Zo steeg de graad in 2010 van 12,8% in mei naar 20,4% in augustus om daarna terug naar 14% te zakken in december.
- o Maar er is ook een structureel arbeidstekort aan de onderkant van de arbeidsmarkt³⁵, waardoor 'goedkope' (vooral laaggeschoolde) schoolverlaters lange tijd geen job vinden. Daarbij worden ze, zeker in crisistijd, nog eens verdrongen door beter geschoolden die laaggekwalificeerde jobs innemen omdat er ook op hun niveau onvoldoende arbeidsplaatsen zijn.

De hoge jeugdwerkloosheid weerspiegelt dus voor een stuk de tijd die nodig is om te komen tot een goede matching tussen werknemers en arbeidsplaatsen en is m.a.w. in belangrijke mate een bijproduct van de zoektocht naar vast, duurzaam werk. Dit wordt ook bevestigd door onderzoek van het Steunpunt Werk en Sociale Economie, op basis van EAK-gegevens³⁶ (zie tabel 4). Daaruit blijkt dat de **werkloosheidsgraad bij -25-jarigen 2,5 maal zo hoog ligt bij schoolverlaters** (jongeren die minder dan één jaar geleden de school verlieten) **dan bij niet-schoolverlaters** (jongeren die de school al langer dan een jaar verlaten hebben).

Tabel 4: EAK-Werkloosheidsgraden volgens leeftijd en scholingsniveau (Vlaams Gewest, 2008-2009)

	15-64 jaar		15-24 jaar					
	Totaal		Totaal		Schoolverl.		Niet-schoolv.	
	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008
Laaggeschoold	8,1%	7,0%	21,0%	20,0%	(20,9%*)	22,1%	21,0%	19,2%
Middengespoold	5,1%	3,9%	14,8%	9,1%	30,9%	19,2%	9,7%	6,0%
Hooggeschoold	3,1%	2,3%	13,5%	7,1%	27,7%	14,4%	(3,7%*)	2,9%
Totaal	5,0%	3,9%	15,7%	10,5%	27,9%	18%	10,9%	7,7%

* Statistisch minder betrouwbaar, waardoor een zekere foutenmarge in acht moet genomen worden

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek - EAK (Bewerking Steunpunt WSE/Departement WSE)

En ook uit deze gegevens blijkt de **conjunctuurgevoeligheid van de jongerenwerkloosheid**: de crisis deed de jeugdwerkloosheidsgraad met maar liefst de helft toenemen (van 10,5% naar 15,7%), veel meer dan bij de totale beroepsbevolking. Zeker de schoolverlaters kregen rake klappen, hun werkloosheidsgraad steeg tot 27,9%! Tijdens een crisis op de arbeidsmarkt zijn er grofweg drie fases te onderscheiden. In de eerste fase van de crisis zijn het vooral en bijna uitsluitend de jongeren die het slachtoffer zijn van de negatieve dynamiek. Eerst en vooral worden nieuwe aanwervingen uitgesteld waardoor instromende schoolverlaters langer werkloos blijven. Maar tegelijkertijd worden vele tijdelijke contracten niet meer verlengd waardoor ook de reeds werkende jongeren, met een groot aandeel in de tijdelijke arbeid, hard geraakt worden (cf. sterk gedaalde werkzaamheidsgraad). Pas in een tweede fase van de crisis wordt de arbeidsduur ingekort via allerlei ingrepen, vooral de toevlucht tot het stelsel van tijdelijke werkloosheid die bij een zware crisis ook reeds tijdens de eerste fase zal toenemen. In de derde fase gaan bedrijven ook over tot naakte ontslagen waarbij vooral oudere, 'vaste' werknemers het moeten ontgelden.

De gegevens tonen bovendien aan dat **laaggeschoolde jongeren** in de jaren die volgen op het verlaten van de school (m.a.w. ook als ze geen schoolverlater meer zijn) **blijven kampen met een bijzonder hoge werkloosheid**. Bij de midden- en hooggeschoolden is dat veel minder het geval en is het verschil tussen schoolverlaters en niet-schoolverlaters bijzonder groot.

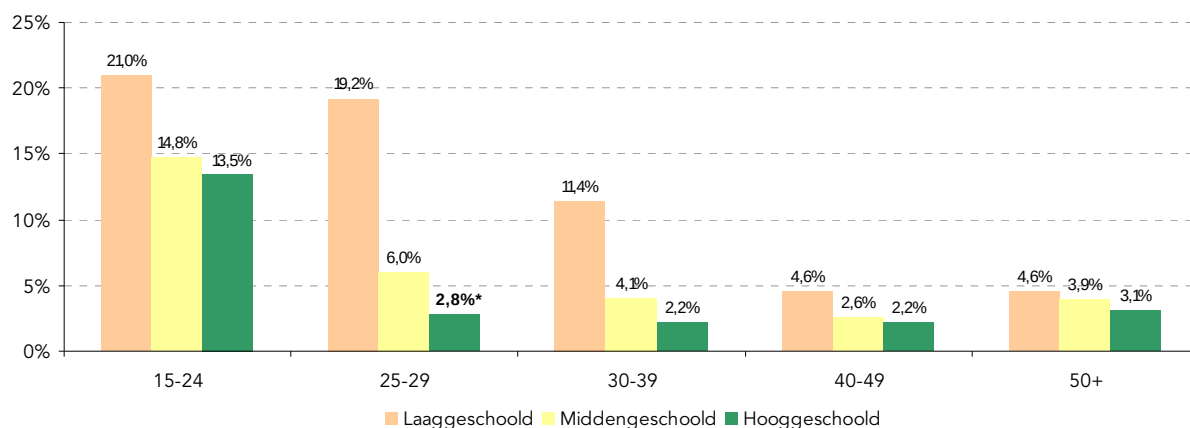
Dat is ook overduidelijk als we de werkloosheidsgraden meer gedetailleerd opsplitsen naar leeftijdscategorie. De torenhoge werkloosheidsgraad bij laaggeschoolde jongeren blijft tot op de leeftijd van 30-39 jaar ruim hoger

³⁵ Het structurele arbeidstekort blijkt vooral uit de 'universeel' lage werkzaamheidsgraden voor de laaggeschoolden, die wijzen op een tekort aan duurzame, 'lonende' jobs aan de onderkant van de arbeidsmarkt. De 'onderwijskloof' in de werkzaamheidsgraad tussen laag- en hooggeschoolden neemt zelfs nog toe, zowel in België als de EU27. De werkzaamheidsgraad van laaggeschoolden bedraagt 52,5% in het Vlaamse gewest en 54,7% in de EU27 tegenover 86,7% respectievelijk 84,5% voor de hooggeschoolden (2009).

³⁶ Trendrapport Vlaamse arbeidsmarkt 2010, Steunpunt WSE, december 2010

dan bij midden- en hoggeschoolden, en daalt pas daarna naar een niveau dat enigszins in de buurt komt van het globale gemiddelde. De werkloosheidsgraad bij midden- en hoggeschoolde jongeren is door de hoge instroom op de arbeidsmarkt initieel ook zeer hoog, maar daalt vervolgens snel naar een relatief constant niveau.

Figuur 9: EAK-Werkloosheidsgraden volgens leeftijd en scholingsniveau (Vlaams Gewest, 2009)

* Statistisch minder betrouwbaar, waardoor een zekere foutenmarge in acht moet genomen worden

Bron: FOD Economie - Algemene Directie Statistiek - EAK (Bewerking VDAB)

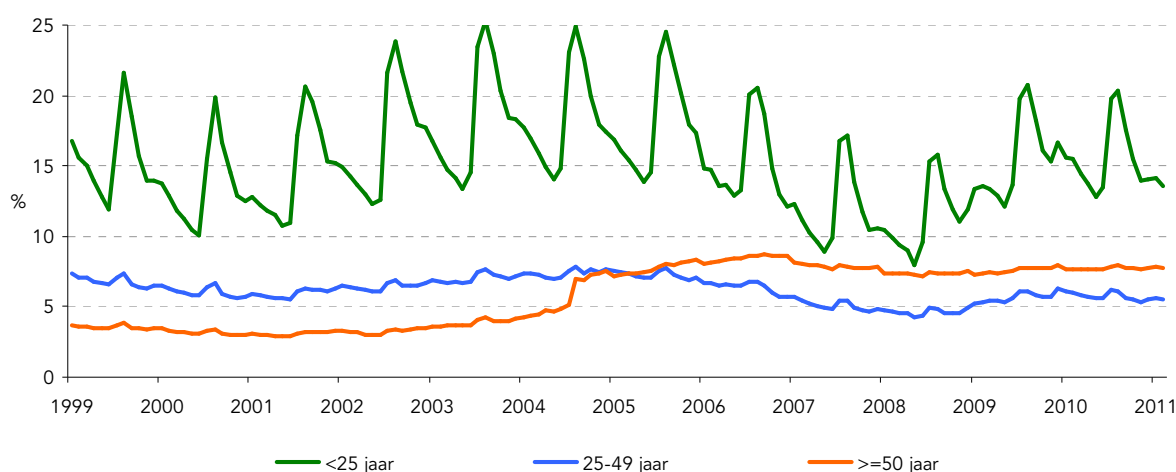
Samengevat kan dus gesteld worden dat de hoge jeugdwerkloosheid vooral een gevolg is van de moeilijke eerste arbeidsmarktintrede waarmee alle jongeren kampen (hoge zoekwerkloosheid bij schoolverlaters) en de veel hoger dan gemiddelde werkloosheid waarmee laaggeschoolde jongeren jarenlang blijven worstelen.

4.1.1. Evolutie administratieve werkloosheidsgraden

In figuur 10 wordt de evolutie van de werkloosheidsgraden naar leeftijd weergegeven. Ook daaruit blijkt nogmaals dat de werkloosheid(sgraad) bij jongeren fel onderhevig is aan conjunctuur- en seizoensschommelingen. In 2008 lag de gemiddelde jongerenwerkloosheidsgraad nog op 11,3%, maar steeg door de economische crisis zeer scherp naar 15,6% in 2010. Daarmee werd gelukkig nog niet het zeer hoge niveau van 2004 bereikt, toen gemiddeld 18,4% van de jonge beroepsbevolking zonder werk zat.

Vanaf juni 2010 begon het aantal jonge werkzoekenden te dalen t.o.v. het jaar voordien. De werkloosheidsgraad bij jongeren was daardoor in februari 2011 al gezakt tot 13,6%, bijna 2 procentpunt lager dan in februari 2010.

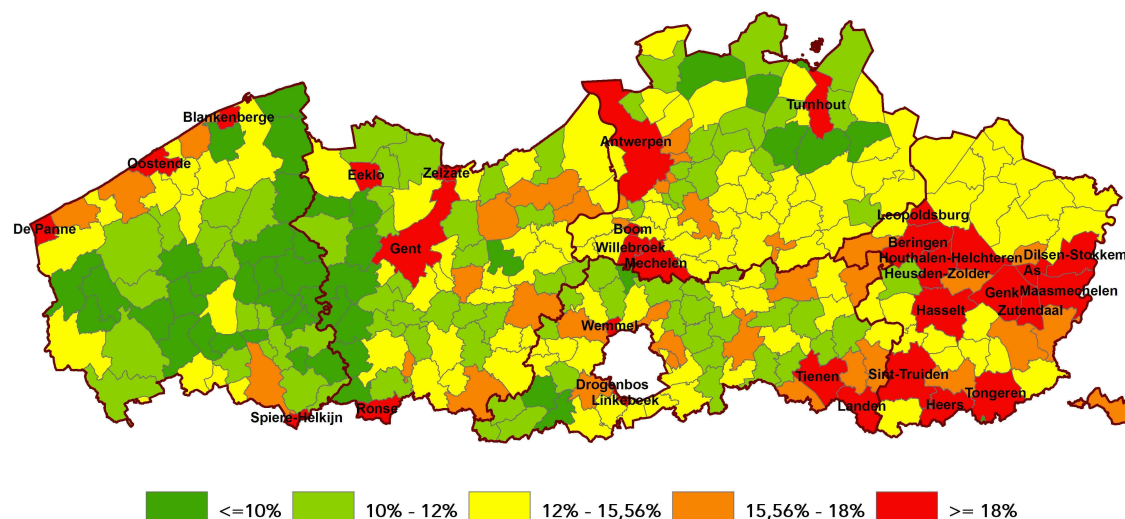
Figuur 10: Evolutie administratieve werkloosheidsgraden per leeftijdscategorie en geslacht, Vlaams gewest, 1999-2011

4.1.2. Administratieve jeugdwerkloosheidsgraden per gemeente

Uit figuur 11 blijkt dat de jeugdwerkloosheid zich vooral in de steden (Oostende, Gent, Antwerpen, Mechelen, Turnhout, Hasselt, Genk, ...) concentreert met gemiddelde werkloosheidsgraden van boven de 18% (jaargemiddelden 2010). De top vijf met de hoogste jeugdwerkloosheidsgraden wordt gevormd door Antwerpen, Ronse, Maasmechelen, Genk en Gent (>23%). De provincie Limburg kent duidelijk het hoogste aantal gemeenten met een bovengemiddelde jeugdwerkloosheid, in veel West-Vlaamse gemeenten is minder dan 10% van de beroepsactieve jongeren werkloos.

Figuur 11: Administratieve jeugdwerkloosheidsgraad per gemeente, Vlaams gewest, jaargemiddelde 2010

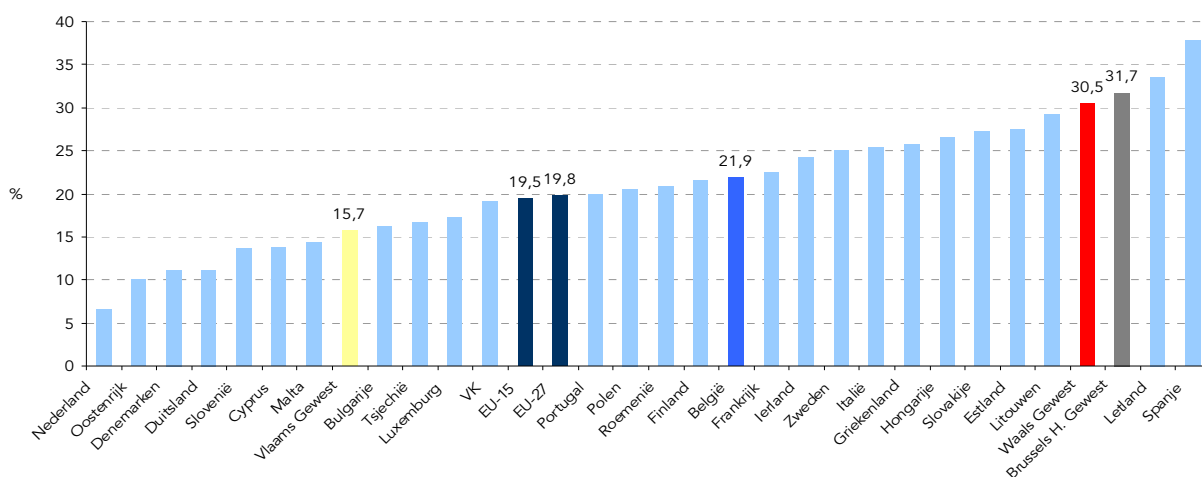

4.1.3. Gewestelijke en internationale vergelijking (EAK)

Met een jeugdwerkloosheidsgraad van 15,7% (op basis van EAK, 2009) behoort Vlaanderen internationaal tot de betere leerlingen van de klas (figuur 12). In jaren van hoogconjunctuur, zoals in 2008, doet Vlaanderen het zelfs relatief nog beter. De Vlaamse jeugdwerkloosheid ligt alleszins al jaren duidelijk lager dan het Europese gemiddelde en mijlenver onder het dramatische niveau van Wallonië en Brussel. De Belgische verschillen in jeugdwerkloosheid zijn gigantisch: in 2009 waren in de provincie Henegouwen maar liefst 38% van de beroepsactieve jongeren werkloos, in West-Vlaanderen maar 13%.

Weliswaar zit Vlaanderen nog een heel stuk boven het uitmuntende niveau van Nederland, waar in 2009 amper 6,6% van de jongeren zonder job zat. Net zoals onder meer in Denemarken en Oostenrijk combineren Nederlandse jongeren veel vaker hun studies met werk waardoor ze vlotter aansluiting met de arbeidsmarkt vinden. Ook het Duitse stagesysteem³⁷ creëert een gelijkaardig effect. Het Duitse beroepsonderwijs biedt zo'n 350 types van stages aan, gaande van kapper over bakker tot lasser. Mede daardoor blijft de jeugdwerkloosheidsgraad er laag (rond de 10%).

Figuur 12: EAK-Jeugdwerkloosheidsgraad in de EU-landen, 2009

Bron: FOD Economie, ADSEI, EAK 2009, bewerking Steunpunt WSE

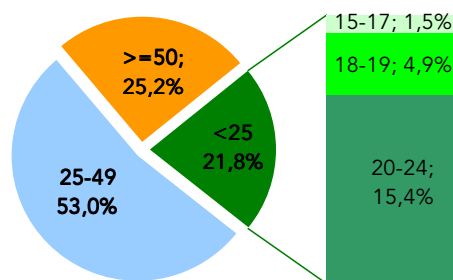
³⁷ Het 'duale systeem' van alternerend leren en werken.

4.2. Aantal en aandeel niet-werkende werkzoekenden (NWWZ)

In 2010 waren er gemiddeld 208.242 niet-werkende werkzoekenden in Vlaanderen, waarvan iets meer dan een vijfde (21,8%) jonger dan 25 jaar (zie tabel 5). Het merendeel van die jonge NWWZ (ongeveer 7 op 10) is tussen 20 en 24 jaar oud. Door de grote jaarlijkse toestroom van schoolverlaters schommelt het aantal en aandeel jonge werkzoekenden sterk van maand tot maand. Zo telde Vlaanderen in mei 2010 37.315 werkloze jongeren (19,1% van het totaal), maar was dit door de instroom van schoolverlaters tegen augustus al gestegen tot 58.664 (25,6%).

Tabel 5: NWWZ naar leeftijd, Vlaams Gewest, jaargemiddelde 2010

NWWZ	Aantal	%
< 18 jaar	3.064	1,5%
18 t/m 19 jaar	10.266	4,9%
20 t/m 24 jaar	32.019	15,4%
<25 jaar	45.349	21,8%
25 t/m 39 jaar	69.792	32,2%
40 t/m 49 jaar	40.660	18,6%
25-49 jaar	110.453	53,0%
50 t/m 54 jaar	26.758	12,8%
55 t/m 59 jaar	24.052	11,6%
>= 60 jaar	1.629	0,8%
>=50 jaar	52.439	25,2%
TOTAAL	208.242	100,0%

Bij de werkzoekenden in opleiding (bij de VDAB of partners) is bijna 1 op 4 (24,2%) jonger dan 25 jaar (zie tabel 6), een lichte oververtegenwoordiging ten opzichte van het jongerenaandeel bij de NWWZ. Schoolverlaters die op een slecht conjunctureel moment intreden op de arbeidsmarkt, proberen dit vaak te compenseren door bijvoorbeeld meer in training te investeren.

Tabel 6: Werkzoekenden in opleiding naar leeftijdscategorie, Vlaams gewest, jaargemiddelde 2010

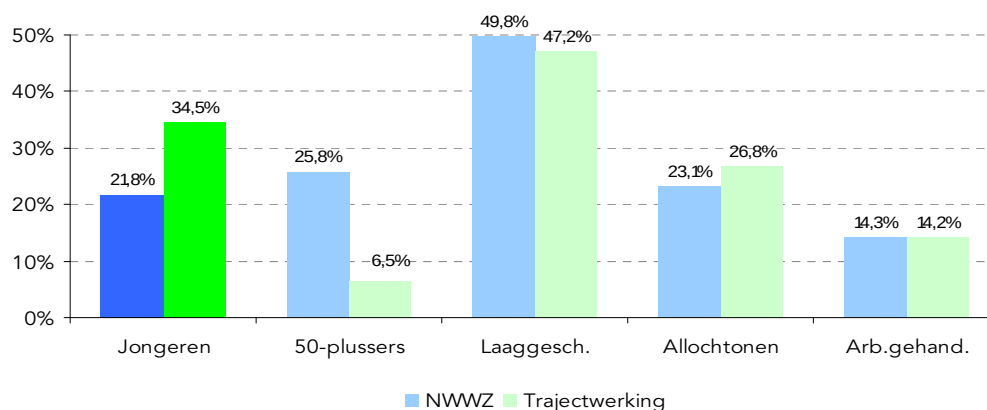
Opleiding	Aantal	%
<25	4.411	24,2%
25-49	12.514	68,5%
>=50	1.340	7,3%
TOTAAL	18.265	100,0%

94% van de jonge werkzoekenden in opleiding is laag- of middengespoold (t.o.v. 87% bij de jonge NWWZ), zij maken relatief meer gebruik van het ruime opleidingsaanbod om op die manier hun kansen op (duurzaam) werk te verhogen.

4.3. Oververtegenwoordiging in trajectbegeleiding

De jonge NWWZ zijn sterk oververtegenwoordigd in de trajectwerking. Dit komt in sterke mate door het grote succes van de Individuele Beroepsopleidingen in de Onderneming (IBO's) bij jonge werkzoekenden.

Figuur 13: Aandeel kansengroepen in totaal NWWZ (jaargemiddelde 2010)³⁸ en in de trajectwerking (2010)³⁹

³⁸ Het aandeel van de kansengroepen in het totaal aantal NWWZ wordt berekend op basis van stockgegevens op het einde van de maand (dit zijn de gegevens die bv. ook in arvastat worden gepubliceerd).

³⁹ Het aandeel in de trajectwerking wordt berekend door het cumulatief aantal personen dat in 2010 bereikt is in de trajectwerking (door VDAB en partners) te vergelijken met het cumulatief aantal personen dat in 2010 minstens één dag ingeschreven is als niet-werkende werkzoekende (de totale populatie werkzoekenden).

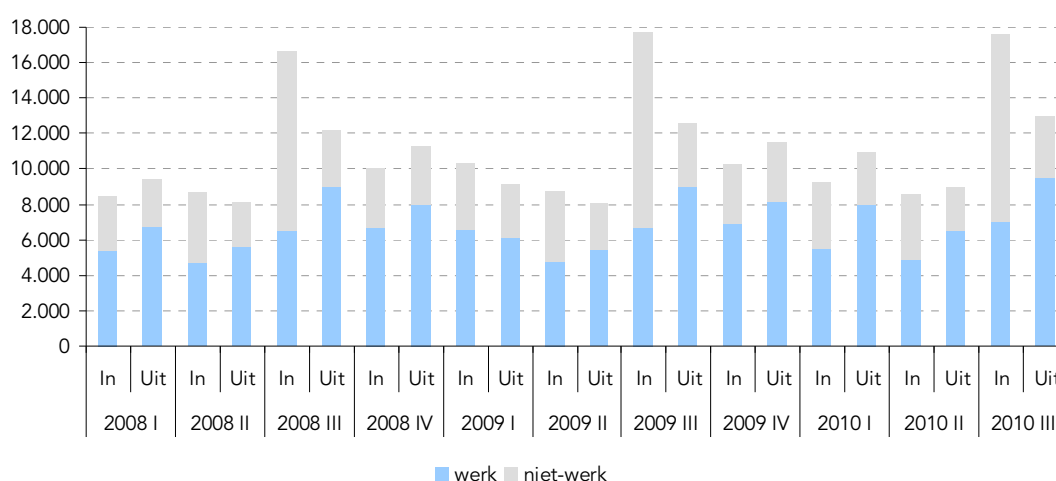
4.4. Dynamische werkloosheidscijfers en uitstroom naar werk

De werkloosheid wordt meestal statisch weergegeven, namelijk een welbepaald aantal werklozen op een specifiek moment. Achter de evolutie van deze statische gegevens gaat echter een grote dynamiek van continu in- en uitstromende werkzoekenden schuil.

Het verliezen van werk is niet de enige reden waarom iemand in de werkloosheid kan terechtkomen, net zomin als het vinden van werk de enige verklaring is voor het verdwijnen uit de werkloosheidsstatistieken. Een ernstige ziekte, opnieuw studeren, het starten met een beroepsopleiding, pensionering, enz. zijn allemaal redenen waarom iemand uit de statistieken kan verdwijnen. Terugkeer uit een lange periode van ziekte of het beëindigen van studies of een opleiding zijn eveneens redenen waarom men opnieuw als werkzoekend wordt geteld.

In figuur 14 valt op dat er zich elk jaar in het derde kwartaal een hoge instroom-piek voordoet. Dat komt uiteraard omdat in de zomermaanden veel schoolverlaters zich als werkzoekende registreren. Het verschil met andere kwartalen zit dan ook overduidelijk bij de instroom uit 'niet-werk' (in dit geval dus vooral uit studies – zie grijze balken). De hoge instroom in het derde kwartaal wordt overigens telkens gevolgd door een eveneens hoger dan gemiddelde uitstroom in hetzelfde en het erop volgende (vierde) kwartaal, voor veel schoolverlaters is de werkloosheid immers van korte duur.

Figuur 14: Gemiddelde in- en uitstroom in/uit de werkloosheid bij -25-jarigen, kwartaalevolutie 2008-2010

De **uitstroom naar werk** is een ideale basis om de **kans op werk** van verschillende doelgroepen te berekenen en te vergelijken. Dit doen we op twee manieren, die echter naargelang de doelgroep tot verschillende (vergelijkende) resultaten kunnen leiden.

Maandelijks kans op werk

Aantal maandelijks uitgestroomde NWWZ naar werk / totale stock NWWZ

Door de maandelijks uitstroom naar werk af te zetten t.o.v. de volledige stock aan werkzoekenden krijgen we in principe een goede waardemeter voor de maandelijks kans op werk. Dit wordt weergegeven door de volle lijnen in figuur 15.

De jongeren maken duidelijk de grootste kans op een job, maar die kans wordt ook het meest beïnvloed door conjunctuurschokken. Tijdens de afgelopen crisis nam ze sterk af, van gemiddeld 24% in het 4de kwartaal van 2007 tot gemiddeld 15,5% in het 2de kwartaal van 2009. Sinds halfweg 2010 is ze terug aan het stijgen. In het 3de kwartaal van 2010 hadden jonge werkzoekenden terug een maandelijks kans op werk van gemiddeld 18,3% t.o.v. 11,5% bij de 25-49-jarigen en slechts 3,1% bij de 50-plussers.

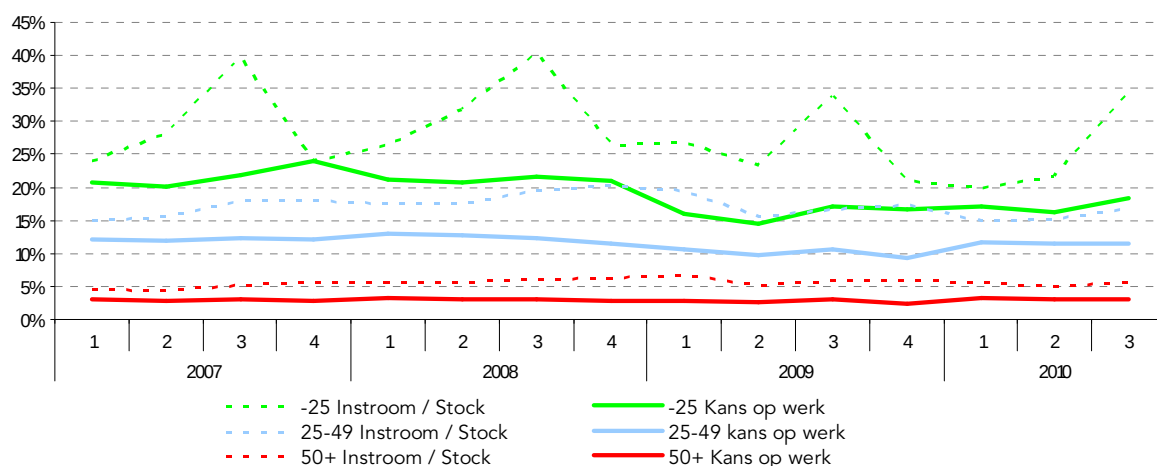
Bij deze berekening dient wel een **belangrijke kanttekening** gemaakt omdat het resultaat sterk beïnvloed wordt de grootte én dynamiek van de beschouwde groep werkzoekenden die om verschillende redenen erg uiteenlopend kan zijn. De totale stock 50-plussers bijvoorbeeld is door activerende overheidsmaatregelen sinds 2004 zeer sterk toegenomen⁴⁰. En een groot deel van die verplicht geactiveerde 50-plussers is intussen langdurig werkloos⁴¹, voor een stuk omdat bij velen de motivatie ontbreekt om terug aan de slag te gaan. Daardoor is de lage uitstroom en de hoge stock bij 50-plussers - en als gevolg ook de zeer lage maandelijks kans op werk - voor een stuk artificieel.

In figuur 15 wordt eveneens de instroom in de werkloosheid t.o.v. de stock afgezet (stippellijnen), en ook die ligt bij jongeren duidelijk het hoogst. Ze komen m.a.w. vaak terug in de werkloosheid terecht. En ook hier vallen de instroompieken in de zomermaanden sterk op (tot 40%).

⁴⁰ Zie ook 'Kansengroepen in kaart – 50-plussers op de Vlaamse arbeidsmarkt', VDAB december 2010

⁴¹ Bij de 50-plussers is gemiddeld meer dan 70% langdurig werkloos, terwijl dat bij de jongeren slechts rond de 25% ligt (zie verder punt 4.7.1).

Figuur 15: Gemiddelde instroom in de werkloosheid vanuit werk en niet-werk t.o.v. de totale stock NWWZ en gemiddelde uitstroom uit de werkloosheid naar werk t.o.v. de totale stock NWWZ ('maandelijks kans op werk'), evolutie 2007-2010

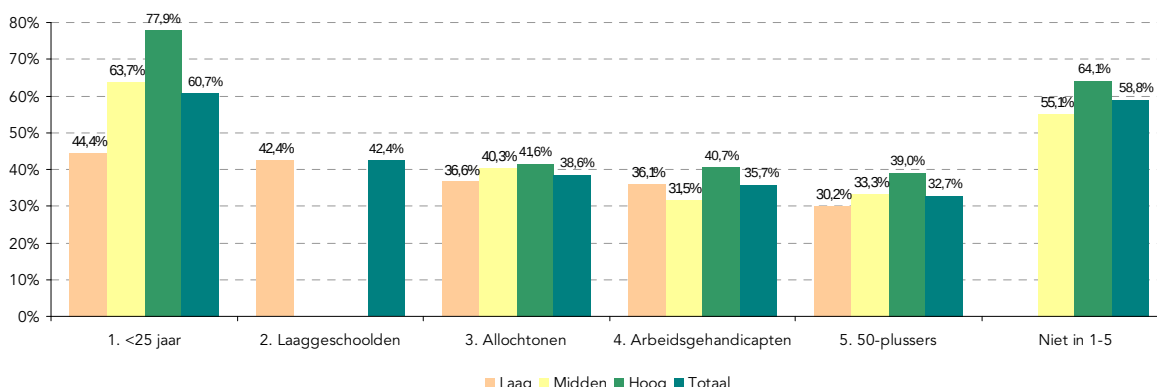
Kans op werk van nieuwe werkzoekenden⁴², 1 jaar na instroom

Aandeel nieuw ingestroomde NWWZ dat 1 jaar later is uitgestroomd naar werk

Door specifiek te bekijken hoeveel nieuwe werkzoekenden na ten laatste een jaar werkloosheid (terug) aan de slag gaan (uitgestroomd zijn) krijgen we in principe een meer correcte vergelijkingsbasis omdat de eventuele (al dan niet artificiële) invloed van (minder gemotiveerde) werklozen en omvangrijke stockgegevens grotendeels wordt uitgesloten. De meeste nieuwe NWWZ zijn wellicht zeer gemotiveerd om (terug) aan de slag te gaan. Dat geldt in zekere mate ook voor pas werkloze 50-plussers, waarvan één op drie een jaar later opnieuw aan de slag is. Daarmee scoren ze bijna even goed als andere kansengroepen en veel beter dan de maandelijkse kans op werk laat uitschijnen.

Jongeren die pas werkloos werden⁴³ maken duidelijk de hoogste kans op werk. Maar dat geldt vooral voor de middengeschoolden, waarvan na een jaar 63,7% werk heeft gevonden, en de hogeschoolden, waarvan meer dan drie kwart (77,9%) na een jaar (terug) aan de slag is. Laaggeschoolde jongeren blijven een precare groep en scoren slechts in beperkte mate beter dan de totale groep laaggeschoolden. Bij jonge laaggeschoolden zit nog meer dan de helft zonder job een jaar nadat ze werkloos werden⁴⁴.

Figuur 16: Uitstroom naar werk van nieuw ingestroomde werkzoekenden (2009), gemeten twaalf maanden na instroom. Opsplitsing naar kansengroep en studieniveau.

⁴² Personen die na studie, werk, of inactiviteit (ziekte, ...) werkloos werden.

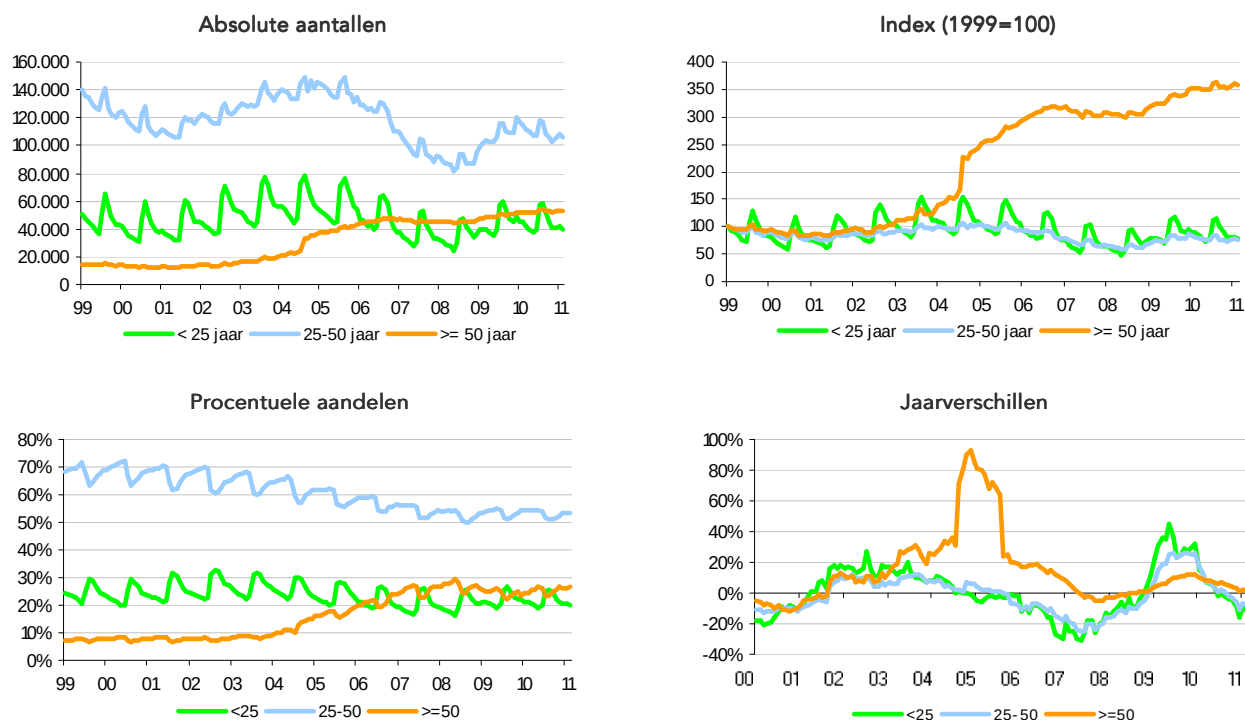
⁴³ Voor de meesten is dat na hun studies, na het niet verlengen van een tijdelijk contract of na ontslag.

⁴⁴ Het gaat hier om een meting tijdens laagconjunctuur. Ook hier geldt dat de conjunctuurgevoelige jongeren, ook het laaggeschoolde gedeelte, relatief slechter presteert in laagconjunctuur en relatief beter in hoogconjunctuur.

4.5. Evolutie werkzoekenden naar leeftijd

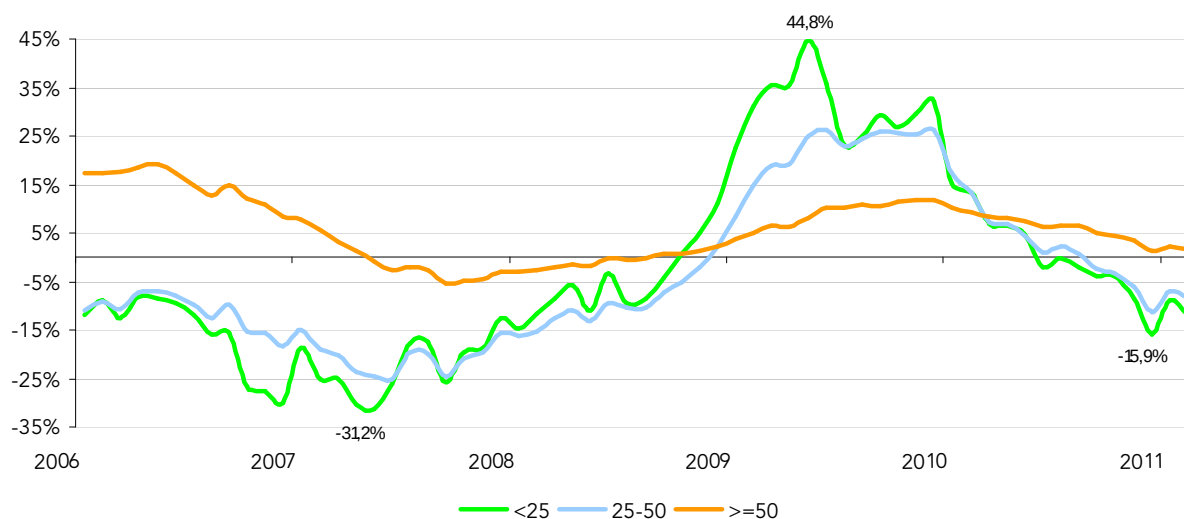
Sinds juni 2010 begon de werkloosheid bij de jongeren voor het eerst sinds de crisis lichtjes te dalen ten opzichte van het jaar voordien (-2,2%). Het dalingsritme liep geleidelijk aan op tot -15,9% in december 2010. Sinds september 2010 daalt de werkloosheid ook bij de 25-49-jarigen, het aantal werkzoekende 50-plussers blijft voorlopig toenemen (+1,5% in februari 2011).

Figuur 17: Evolutie NWWZ naar leeftijdscategorie – Vlaams gewest 1999-2011

De uitvergroting van de jaarverschillen 2006-2010 (figuur 18) toont (nogmaals) duidelijk aan dat de jongerenwerkloosheid sneller en sterker onderhevig is aan cultuurschokken (zowel positief als negatief). Tijdens de recente economische crisis steeg de jeugdwerkloosheid in sommige maanden bijzonder scherp (+45% in mei 2009), maar tijdens de vorige hoogconjunctuur (2006-2008) werden evengoed zeer scherpe dalingen genoteerd (tot -31% in mei 2007). Het valt uiteraard nog af te wachten hoe sterk de dalende jeugdwerkloosheid zich deze keer doorzet.

Figuur 18: Evolutie NWWZ naar leeftijdscategorie – Jaarverschillen Vlaams gewest 2006 -2011

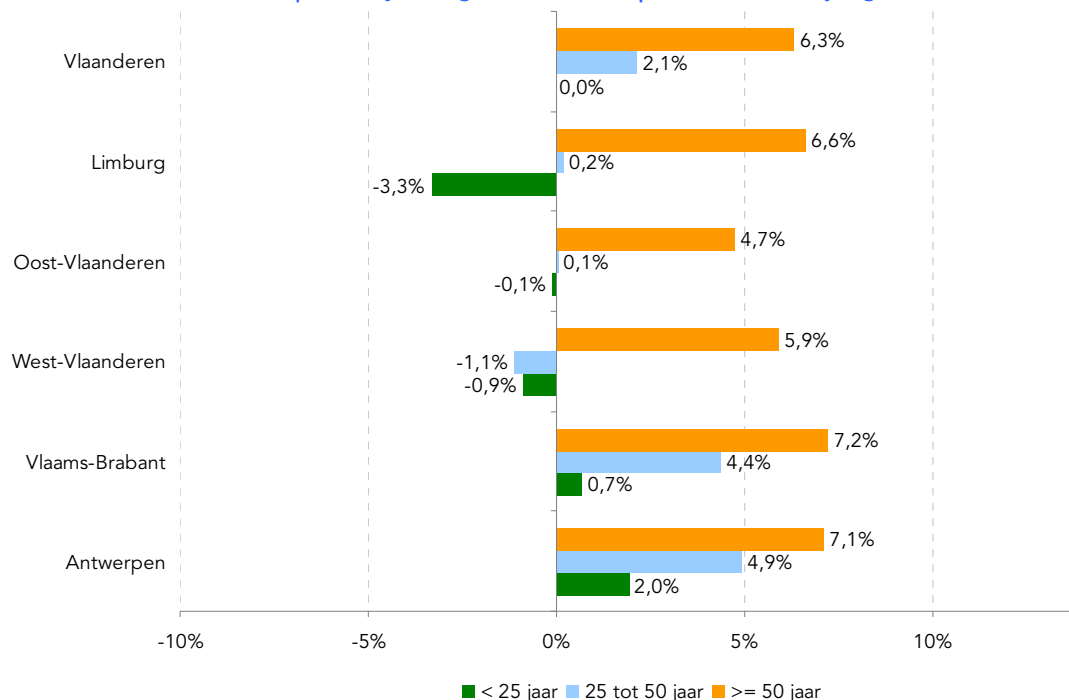

4.6. Regionale verschillen in evolutie

In 2010 waren er gemiddeld evenveel jongeren werkloos als in 2009 (zie figuur 19). De stijgende jeugdwerkloosheid in de eerste jaarhalf van 2010 werd nadien immers volledig geneutraliseerd door een even grote afname.

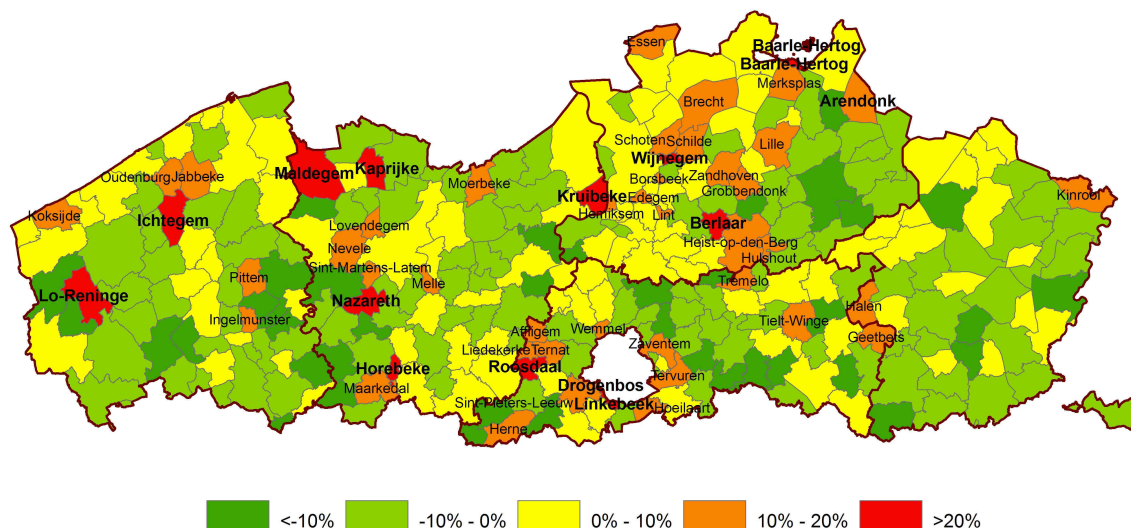
Provinciaal zijn er wel duidelijke verschillen: in de meest conjunctuurgevoelige provincies, Limburg en West-Vlaanderen⁴⁵, begon het aantal jonge werkzoekenden al vroeger en sterker te dalen dan in de andere provincies, met al een globale jaardaling in 2010 als gevolg. Oost-Vlaanderen zat zeer dicht tegen het status quo, terwijl in Antwerpen en Vlaams-Brabant de jongerenwerkloosheid nog stijgend was. Het gaat hier uiteraard om jaargemiddelden, in de loop van de tweede jaarhalf van 2010 begon de jeugdwerkloosheid in alle provincies terug te lopen.

Figuur 19: Evolutie aantal NWWZ per leeftijdscategorie en Vlaamse provincie, verschil jaargemiddelde 2010-2009

Dat de Vlaamse provincies, steden en gemeenten niet allemaal even snel en sterk op een conjuncturomslag reageren, blijkt ook duidelijk uit figuur 20. In de meerderheid van de Limburgse gemeenten, en in grote delen van West-Vlaanderen, daalde de jeugdwerkloosheid in 2010 (soms tot zelfs -20%). Andere gemeenten kenden nog een forse stijging (tot >+20%).

Figuur 20: Evolutie aantal jonge NWWZ per gemeente in het Vlaams gewest, verschil jaargemiddelde 2010-2009

⁴⁵ In Limburg en West-Vlaanderen is het aandeel werknemers tewerkgesteld in de secundaire sector (industrie en bouw (de meest conjunctuurgevoelige sectoren)) het grootst.

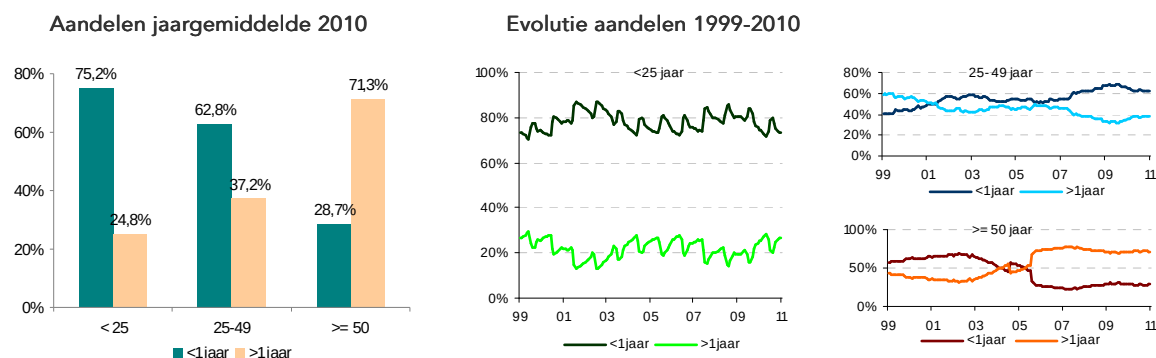
4.7. Kenmerken van de jonge werkzoekenden

4.7.1. Indeling naar werkloosheidsduur

Tabel 7: Nwwz naar werkloosheidsduur en leeftijd, jaargemiddelde 2010, Vlaams gewest

	<25	25-49	>=50	Totaal
<1 jaar	34.091	69.381	15.036	118.508
>1 jaar	11.259	41.072	37.404	89.735
Totaal	45.349	110.453	52.439	208.241

Figuur 21: Nwwz naar werkloosheidsduur en leeftijd, procentuele aandelen en evolutie, Vlaams gewest

De werkloosheidsduur neemt duidelijk toe met de leeftijd (zie figuur 21). Jongeren worden het minst met langdurige werkloosheid geconfronteerd, maar toch was tijdens crisisjaar 2010 nog gemiddeld bijna een kwart (24,8%) van de jonge werkzoekenden langdurig werkloos⁴⁶. Dit aandeel ligt door de conjunctuurgevoeligheid van de jeugdwerkloosheid wel een stuk hoger tijdens crisisperiodes dan tijdens perioden van hoogconjunctuur. In 2008 bv. was gemiddeld 'slechts' 18,6% van de jonge NWWZ langdurig werkloos.

Zoals de OESO recent nog benadrukte, moet er alleszins vermeden worden dat we na een economische crisis met een 'verloren generatie' van schoolverlaters geconfronteerd worden. Conjuncturele werkloosheid dreigt voor die groep dan structurele werkloosheid te worden. Schoolverlaters die tijdens een crisisperiode in de werkloosheid blijven steken, dreigen immers bij een heropleving niet opnieuw opgevoed te worden omdat werkgevers dan vaak overgaan tot het aanwerven van jongeren uit de nieuwe generatie schoolverlaters. De OESO beveelt lidstaten dan ook met aandrang aan om jonge crisiswerklozen te ondersteunen in hun zoektocht naar werk of bij het versterken van hun competenties. Op die manier kunnen ze hun arbeidsmarktw waarde op peil houden, wat hun tewerkstellingskans bij een economisch herstel verhoogt.

Zoniet steekt het gevaar van 'scarring' de kop op: jongeren lopen een langdurig litteken op door in de werkloosheid te blijven zitten⁴⁷. Dat litteken kan ervoor zorgen dat op termijn hun kansen op de arbeidsmarkt verminderen. Ze hebben dan later een grotere kans om opnieuw werkloos te worden of om minder te verdienen. Op de duur nemen ze om het even welke job tegen om het even welk loon aan, zelfs al komt die niet overeen met hun capaciteiten of zijn ze overgeschoold voor de job, uit angst om anders helemaal niet meer aan de bak te geraken.

De problematiek van de 'verloren generatie' en 'scarring' stelt zich vooral voor laaggeschoolde jongeren. Figuur 22 toont aan dat het vooral laaggeschoolde jongeren zijn die riskeren lang zonder job te zitten, in 2010 liep bij hen het aandeel langdurig werklozen op tot maar liefst 35%! Maar ook bij de middengeschoolde jonge NWWZ is nog bijna 1 op 5 (17,6%) langer dan 1 jaar op zoek naar werk. Het aandeel dat meer dan 2 jaar werkloos is ligt bij die groep weliswaar een heel stuk lager (4%). Hooggeschoolde -25-jarigen worden daarentegen slechts in zeer beperkte mate met langdurige werkloosheid geconfronteerd (4,8%).

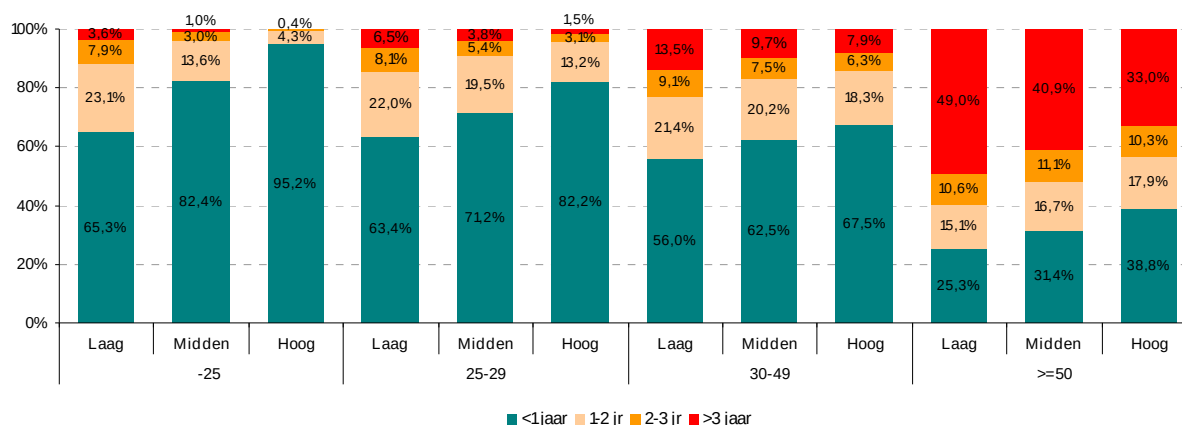
Omdat veel schoolverlaters vaak pas laat de arbeidsmarkt betreden, is het zinvol ook de leeftijdscategorie 25-29-jaar onder de loep te nemen. En daarbij valt sterk op dat het aandeel langdurig werklozen zowel bij de midden- als hooggeschoolden plots een heel stuk hoger ligt (respectievelijk 28,8% en 17,8% - zie figuur 22). Wellicht vindt een deel van de jonge NWWZ initieel een job, maar is die weinig duurzaam of van tijdelijke aard. En ongetwijfeld zijn er ook verschuivingen tussen de leeftijdscategorieën. Zo evolueerden verschillende hooggeschoolde jongeren, die pas op 23 of 24 jaar op de arbeidsmarkt kwamen, waarschijnlijk van initieel kortdurige naar langdurige werkloosheid en een hogere leeftijdscategorie. Een belangrijke kanttekening hierbij is dat het hier om relatief lage aantallen gaat: bij de 25-29-jarigen waren gemiddeld 2.768 middengeschoolden en 1.056 hooggeschoolden >1 jaar werkloos in 2010 (in hoogconjunctuur-jaar 2008 resp. 1926 en 752), terwijl er

⁴⁶ Een werkzoekende is langdurig werkloos als hij al meer dan een jaar op zoek is naar werk.

⁴⁷ De effecten van scarring werden recent nog toegelicht door Vicky Heylen en Joost Bollens (HIVA) op het WSE-arbeidsmarktcongres in Leuven (16/12/2010)

jaar na jaar ongeveer 35.000 middengeschoolden en 30.000 hoggeschoolde schoolverlaters (18-29 jaar) de arbeidsmarkt betreden⁴⁸.

Figuur 22: Nwwz naar werkloosheidsduur, leeftijd en studieniveau, procentuele aandelen 2010 (gem.), Vlaams gewest

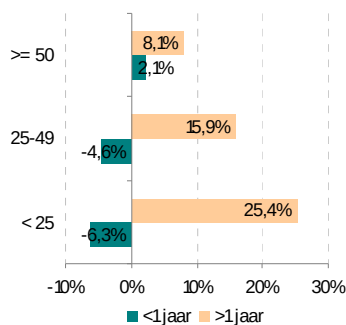

Uit de evolutie van de jaarverschillen (zie figuur 23) blijkt nogmaals dat de werkloosheid bij jongeren zeer conjunctuurgevoelig is en dat de korte termijngevolgen van een economische crisis groot zijn. Bij een aanhoudende crisis begint uiteindelijk ook het aantal langdurig werklozen tijdelijk scherp te stijgen. Bij de jongeren bereikte dit aantal tijdens de voorbije crisis zijn piek in december 2009 met een stijging van maar liefst 62,5% t.o.v. het jaar voordien!

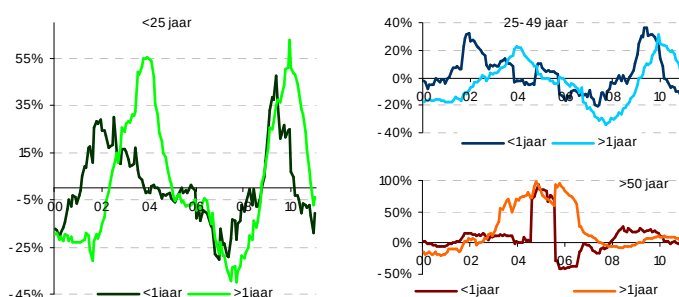
Als reactie op het prille conjunctuurherstel begon in maart 2010 de kortdurige werkloosheid bij de jongeren voor het eerst terug te dalen. Sinds eind 2010 daalt het aantal jonge kortdurig werklozen zelfs met meer dan 10% en sindsdien begon ook het aantal jonge langdurig werklozen af te nemen. Hopelijk zal bij die laatste groep de daling zich verder zetten en worden even grote pieken bereikt als tijdens de vorige hoogconjunctuur (in september 2007 nam de langdurige werkloosheid bij jongeren met 40% af).

Figuur 23: Nwwz naar werkloosheidsduur en leeftijd, jaarverschillen en evolutie, Vlaams gewest

Vershil jaargemid. 2010 – 2009

Evolutie jaarverschillen 2000-2010

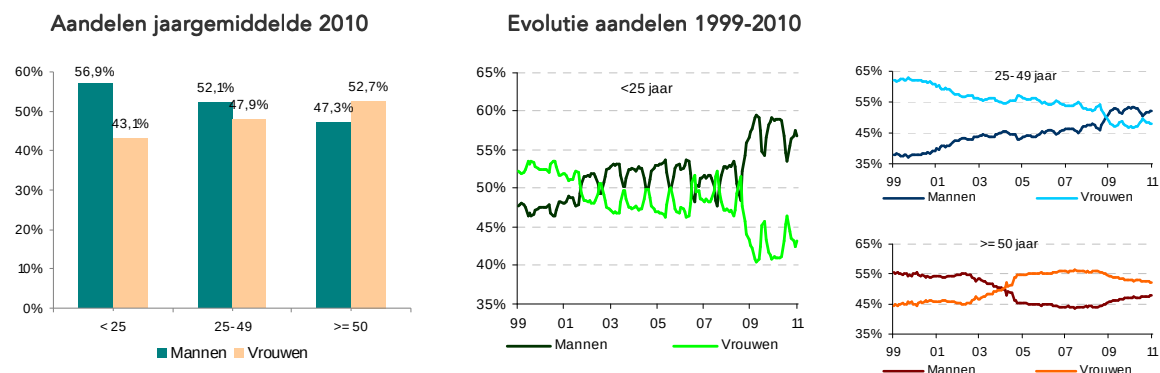
⁴⁸ Zie studie 'Werkzoekende schoolverlaters in Vlaanderen, juni 2008 – juni 2009', VDAB 2010

4.7.2. Indeling naar geslacht

Tabel 8: Nwwz naar geslacht en leeftijd, jaargemiddelde 2010, Vlaams gewest

	<25	25-49	<=50	Totaal
Mannen	25.823	57.535	24.798	108.156
Vrouwen	19.527	52.918	27.642	100.087
Totaal	45.349	110.453	52.439	208.241

Figuur 24: Nwwz naar geslacht en leeftijd, procentuele aandelen en evolutie, Vlaams gewest

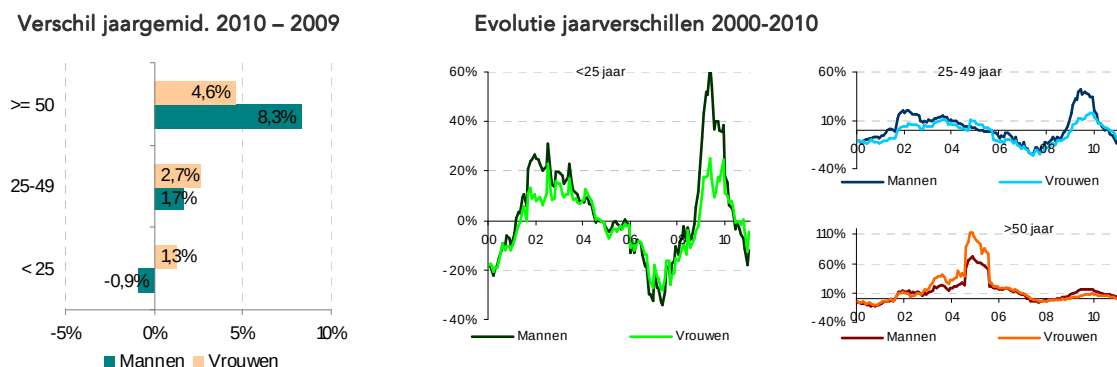

Ruim de helft (57%) van de jonge werkzoekenden zijn mannen, een stuk meer dan bij de andere leeftijdscategorieën. Jonge mannen werken relatief veel meer in de conjunctuurgevoelige industrie en bouw, en werden daarom veel harder getroffen door de economische crisis (zie ook o.a. hoofdstuk werkloosheidsgraden). Daardoor kwam bij de jonge werklozen het aandeel mannen fors boven dat van de vrouwen te liggen (zie figuur 24).

De sterke stijging van de mannelijke werkloosheid tijdens de crisis blijkt ook uit de evolutie van de jaarverschillen (figuur 25). In 2009 werden bij de jonge mannen pieken van meer dan +60% bereikt, bij de jonge vrouwen bleef het steeds beneden +25%.

Net omdat (jonge) mannen meer in conjunctuurgevoelige sectoren werken, doet een conjunctuurherstel bij hen de werkloosheid ook sterker dalen. Daardoor konden -25-jarige mannen over heel 2010 al een lichte daling (-0,9%) voorleggen, terwijl het aantal jonge vrouwelijke werklozen nog verder gestegen was (+1,3%).

Figuur 25: Nwwz naar geslacht en leeftijd, jaarverschillen en evolutie, Vlaams gewest

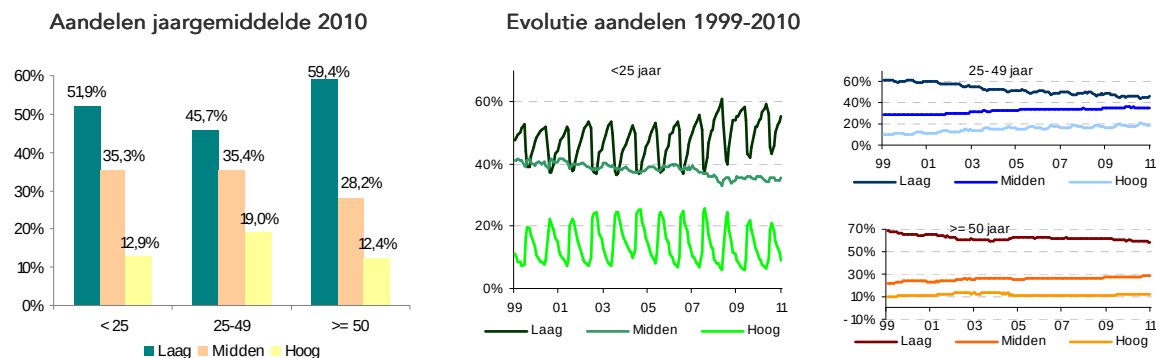

4.7.3. Indeling naar studieniveau

Tabel 9: Nwwz naar studieniveau en leeftijd, jaargemiddelde 2010, Vlaams gewest

	<25	25-50	<=50	Totaal
Laaggeschoold	23.522	50.460	31.149	105.131
Middengeschoold	15.993	39.051	14.772	69.816
Hooggeschoold	5.834	20.941	6.519	33.294
Totaal	45.349	110.453	52.439	208.241

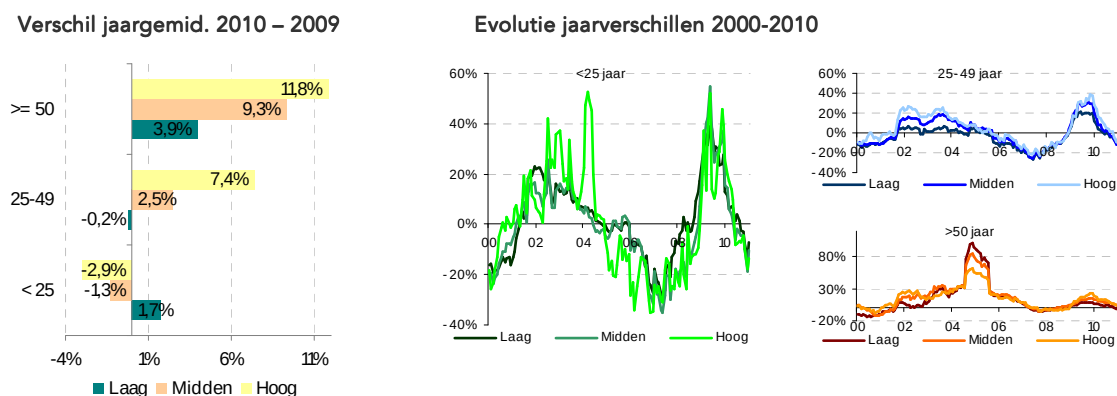
Figuur 26: Nwwz naar studieniveau en leeftijd, procentuele aandelen en evolutie, Vlaams gewest

Iets meer dan de helft (51,9%) van de jonge werkzoekenden is laaggeschoold, bij de 25-49-jarigen is dat minder dan de helft (45,7%), bij de 50-plussers bijna 60% (zie figuur 26). Het aandeel laag- en hooggeschoolde jongeren schommelt wel enorm sterk van maand tot maand (zie evolutiegrafiekjes), omdat dit sterk beïnvloed wordt door de jaarlijkse instroom van de schoolverlaters die relatief veel meer midden- en hooggeschoolden tellen. Zo bedroeg het aandeel laaggeschoolde jonge NWWZ 59,4% in mei 2010 en slechts 43,4% in augustus (na de instroom van de schoolverlaters). Het aandeel hooggeschoolde jonge NWWZ varieerde van 6,4% (mei) tot 20,8% (augustus).

De verschillende opleidingsniveaus reageren ook verschillend op conjunctuurschokken (zie figuur 27). De werkloosheid bij de laaggeschoolde jongeren begon tijdens de afgelopen recessie sneller te stijgen dan bij de hoger geschoolden, maar ook later pas terug te dalen. De werkloosheid bij de midden- en hooggeschoolden kende ook sterkere piekstijgingen, tot meer dan 50% in mei 2009!

Figuur 27: Nwwz naar studieniveau en leeftijd, jaarverschillen en evolutie, Vlaams gewest

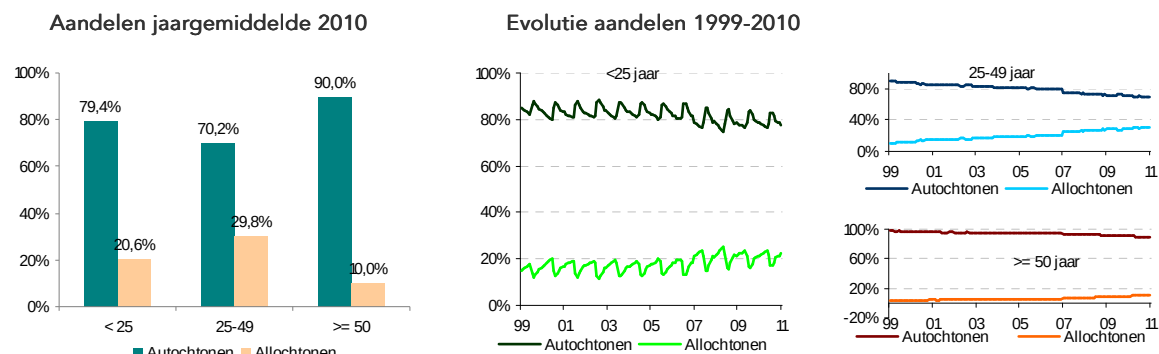

4.7.4. Indeling naar origine

Tabel 10: Nwwz naar origine en leeftijd, jaargemiddelde 2010, Vlaams gewest

	<25	25-50	<=50	Totaal
Autochtonen	36.017	77.498	47.212	160.727
Allochtonen	9.331	32.955	5.228	47.514
Totaal	45.349	110.453	52.439	208.241

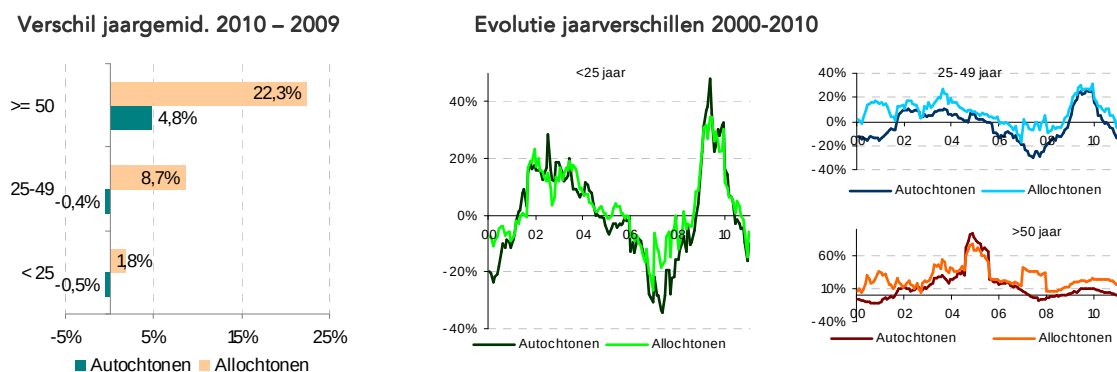
Figuur 28: Nwwz naar origine en leeftijd, procentuele aandelen en evolutie, Vlaams gewest

Bij de jonge NWWZ ligt het aandeel allochtonen (20,6%) lager dan bij de 25-49-jarigen (29,8%), maar een stuk hoger dan bij de 50-plussers (10%). Ook hier schommelt het aandeel sterk van maand tot maand. In 2010 was vlak voor de instroom van de schoolverlaters 23,5% van de jonge werkzoekenden allochtoon (mei 2010), in augustus daalde dit aandeel naar 17%. Dit heeft vooral te maken met de grote jaarlijkse instroom van hooggeschoolde schoolverlaters die relatief weinig allochtonen tellen.

De werkloosheid bij autochtone jongeren reageert iets sterker op conjunctuurschokken (hogere pieken en dalen) dan bij allochtone jongeren, hoewel de verschillen niet zo uitgesproken zijn als bij de 25-49-jarigen (figuur 29). Bij conjuncturomslagen begint de werkloosheid bij jonge allochtonen ook meestal sneller te stijgen en later te dalen, maar ook hier in mindere mate dan bij de 25-49-jarigen.

Figuur 29: Nwwz naar origine en leeftijd, jaarverschillen en evolutie, Vlaams gewest

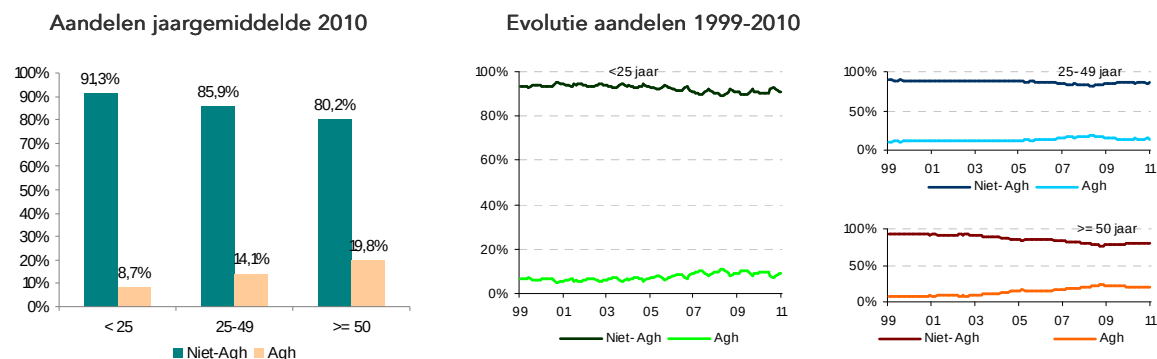

4.7.5. Indeling naar arbeidshandicap

Tabel 11: Nwwz naar arbeidshandicap en leeftijd, jaargemiddelde 2010, Vlaams gewest

	<25	25-50	<=50	Totaal
Niet arbeidshandicapt	41.414	94.889	42.058	178.361
Arbeidshandicapt	3.935	15.564	10.381	29.880
Totaal	45.349	110.453	52.439	208.241

Figuur 30: Nwwz naar arbeidshandicap en leeftijd, procentuele aandelen en evolutie, Vlaams gewest

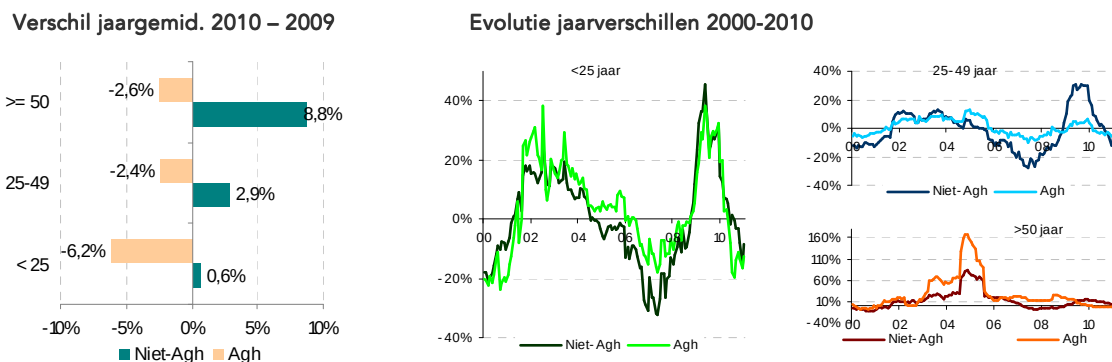

Logischerwijs zijn er bij de jonge werkzoekenden relatief minder arbeidshandicapten (gemiddeld 8,7% in 2010), gezien het aantal personen dat in beperkte of erge mate hinder ondervindt van een handicap of een langdurig gezondheidsprobleem sterk toeneemt met de leeftijd.

De werkloosheid begon sinds september 2010 te dalen, maar bij de groep arbeidshandicapte NWWZ was dat al in maart (figuur 31). Bij de jonge arbeidshandicapte NWWZ daalde de werkloosheid in 2010 het sterkst (met gemiddeld -6,2%), en werden dalingspercentages tot -20% (augustus 2010) opgetekend.

Sinds februari 2009 worden arbeidshandicapte NWWZ anders gedefinieerd dan voordien (de huidige definitie steunt veel meer op attesten). De screening van de arbeidshandicapte werkzoekenden en de toetsing aan de nieuwe voorwaarden verklaren mee de snellere en sterkere daling.

Figuur 31: Nwwz naar arbeidshandicap en leeftijd, jaarverschillen en evolutie, Vlaams gewest

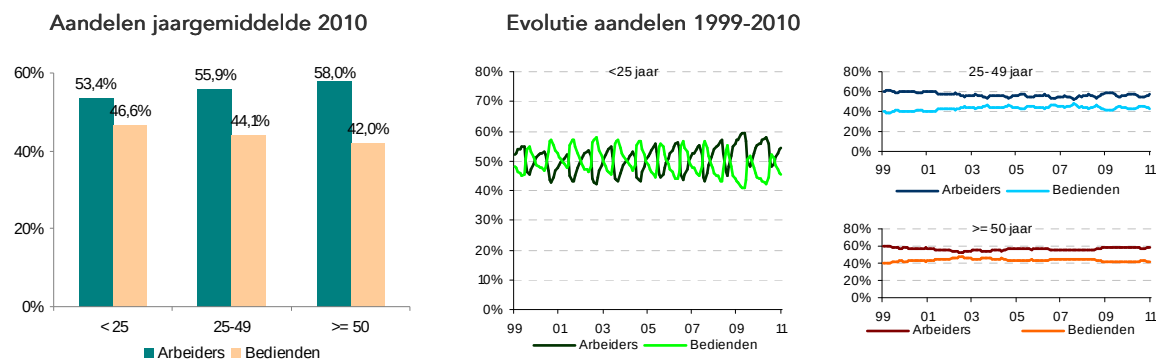

4.7.6. Indeling naar beroepsgroep

Tabel 12: Nwwz naar beroepsgroep en leeftijd, jaargemiddelde 2010, Vlaams gewest

	<25	25-50	<=50	Totaal
Arbeiders	24.197	61.711	30.413	116.321
Bedienden	21.152	48.742	22.026	91.920
Totaal	45.349	110.453	52.439	208.241

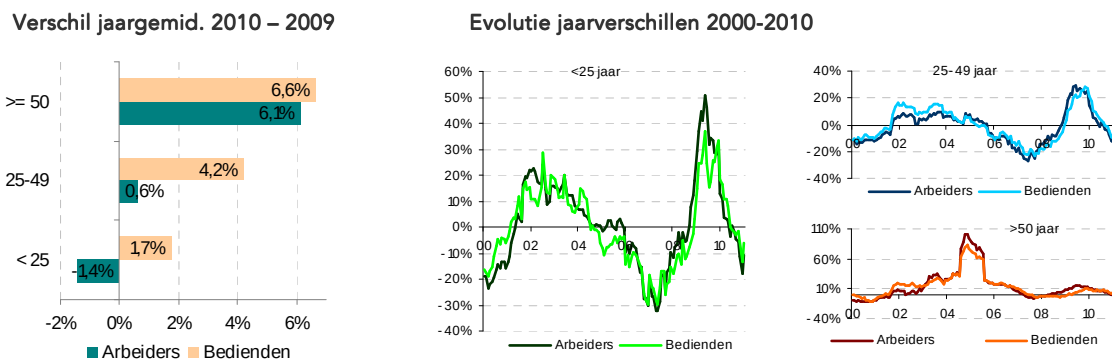
Figuur 32: Nwwz naar beroepsgroep en leeftijd, procentuele aandelen en evolutie, Vlaams gewest

Jonge NWWZ aspireren gemiddeld relatief vaker een bediendenberoep (46,6%) dan andere leeftijdscategorieën (figuur 32). Maar de verhouding 'arbeiders/bedienden' schommelt bij jongeren ook duidelijk het sterkst. Bij de jaarlijkse instroom van schoolverlaters, met een overwicht aan midden- en hogeschoolden, nemen de bediendenaspiraties telkens de overhand. Maar dit wordt nadien snel ongedaan gemaakt door de veel tragere uitstroom van laaggeschoolde NWWZ die veelal op zoek zijn naar een arbeidersjob.

Doordat de voorbije economische crisis het sterkst toesloeg in industrie en bouw, verloren veel meer arbeiders dan bedienden hun job, met werkloosheidsstijgingen tot 51% in 2009 (figuur 33). Maar de conjunctuur hernam ook het sterkst in de secundaire sector die in de loop van 2010 weer volop begon aan te werven. Jonge werkzoekende arbeiders konden hier het meest en snelst van profiteren, waardoor de werkloosheid in die groep in 2010 gemiddeld al afnam (met gemiddeld 1,4%).

Figuur 33: Nwwz naar beroepsgroep en leeftijd, jaarverschillen en evolutie, Vlaams gewest

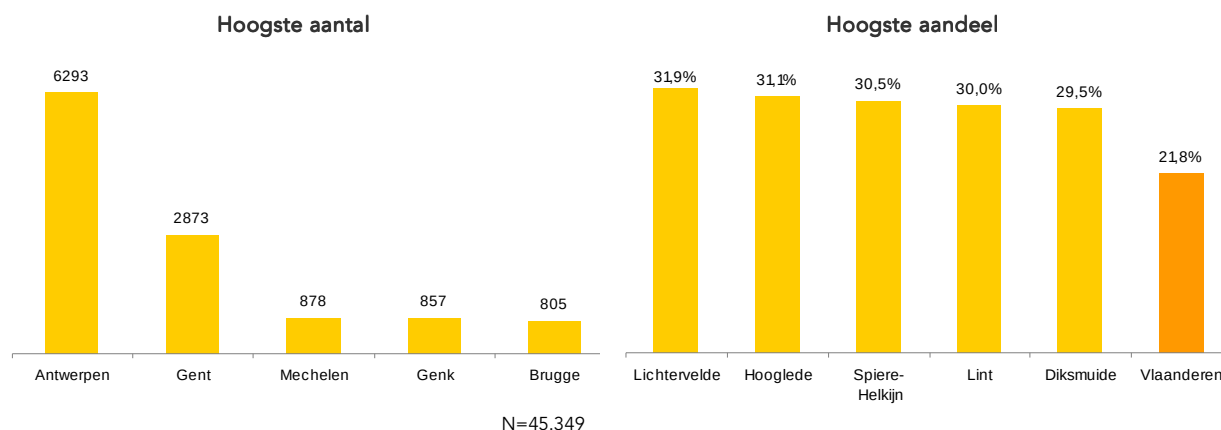

4.8. Jonge werkzoekenden per gemeente

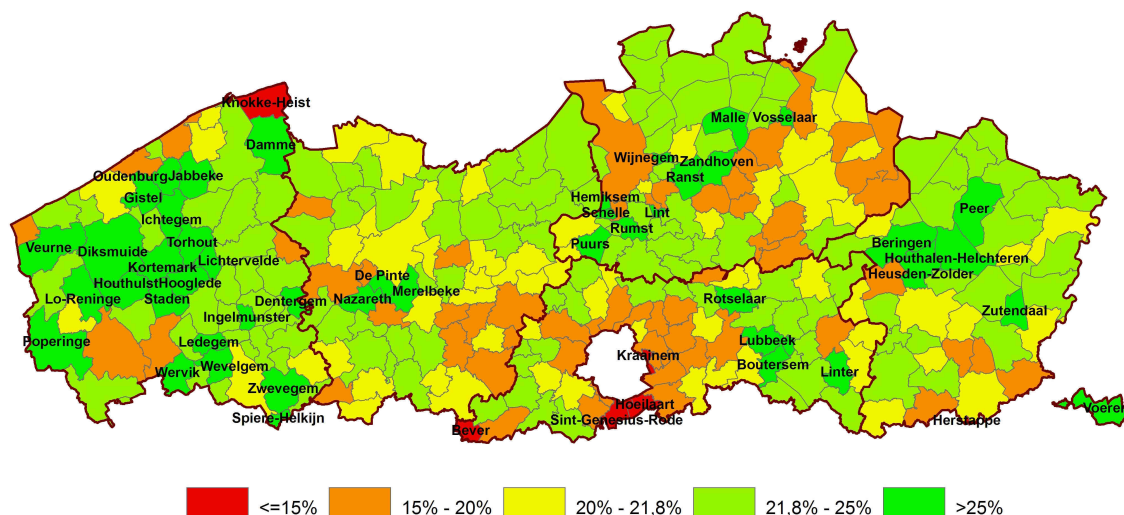
In absolute aantallen tellen de steden Antwerpen, Gent, Mechelen, Genk en Brugge de meeste werkzoekende jongeren (zie figuur 34), samen goed voor een kwart (26%) van het totaal. De stad Antwerpen telt ruimschoots het grootste aantal jonge NWWZ (6.293). In deze vijf steden steeg in 2010 de jeugdwerkloosheid het sterkst in Brugge (+7,2%), in Genk daalde ze (-8,9%) (zie figuur 36).

Het aandeel werkzoekende jongeren verschilt sterk per gemeente en varieerde in 2010 ruwweg tussen 13% (Kraainem) en 32% (Lichtervelde) (zie figuur 35). West-Vlaanderen telt opvallend veel gemeenten met hoge aandelen werk-zoekende jongeren (meer dan 25%). Maar doordat er ook veel jongeren aan het werk zijn, is de jeugdwerkloosheidsgraad er in de meeste gemeenten (behalve aan de kust) toch erg laag (zie figuur 11 pg. 20). In de hele zone rond Brussel ligt het aandeel werkloze jongeren dan weer laag, terwijl de jeugdwerkloosheidsgraad er rond het gemiddelde schommelt. In de top vijf gemeenten met het hoogste aantal jongeren in de werkloosheid, heeft Antwerpen het laagste aandeel (19,8%) jonge NWWZ, en Genk (24,5%) en Mechelen (24,6%) het hoogste.

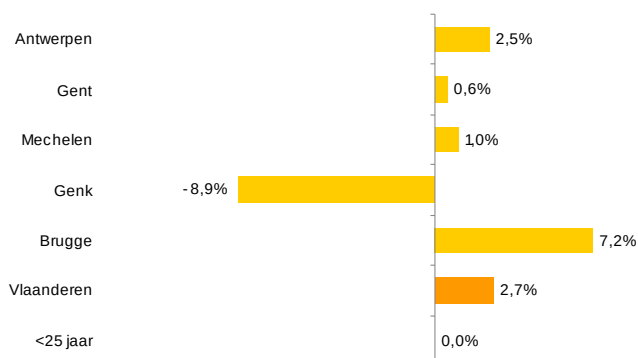
Figuur 34: Top vijf gemeenten met hoogste aantal en aandeel jonge NWWZ, jaargemiddelde 2010, Vl. gewest

Figuur 35: Aandeel jonge NWWZ per gemeente, jaargemiddelde 2010, Vlaams gewest

Figuur 36: Top vijf gemeenten met hoogste aantal jonge NWWZ- verschil jaargemiddelde 2010 - 2009

5. Het arbeidsmarktbeleid voor jongeren

In België hebben zowel de federale overheid als de gewesten bevoegdheden op het vlak van arbeidsmarktbeleid, het geheel van tewerkstellingsmaatregelen en stelsels van bemiddeling, begeleiding, opleiding en vorming van werklozen. Dit leidt tot een wirwar van regelingen die niet enkel van een complexe diversiteit getuigen, maar ook tot efficiëntie-verlies leiden omdat ze niet altijd op elkaar afgestemd zijn⁴⁹. We bekijken hier in vogelvlucht de belangrijkste maatregelen die specifiek op jongeren gericht zijn⁵⁰.

5.1. Ook een 'sluitend maatpak' voor alle jongeren

In 2004 werd de 'sluitende aanpak' opgestart in Vlaanderen waarbij alle nieuwe instromers in de werkloosheid en de langdurig werklozen in een beperkt of uitgebreid traject opgenomen worden. Tegenover het recht op bemiddeling en begeleiding staat ook de plicht tot medewerking, waarbij de RVA op geregelde tijdstippen toeziet op de geleverde inspanningen. In het preventieve luik van de sluitende aanpak kregen de jongeren een nieuwe start aangeboden voor de zesde maand werkloosheid.

Ondanks of dankzij deze sluitende aanpak werd vastgesteld dat er doelgroepen zijn met een hardnekkige problematiek, zoals de laaggeschoolde jongeren, die een intensievere begeleiding nodig hebben. Hieruit ontstond in 2005 het Steden- en gemeenteplan dat in 13 steden en gemeenten met een hoge jeugdwerkloosheid bijkomende initiatieven ontwikkelde voor deze jongeren. Na een positieve evaluatie, waarbij de 'aanpak van onderuit' nieuwe initiatieven opleverde, werd dit experimentele plan vanaf begin 2008 uitgebreid tot een Jeugdwerkplan voor alle jongeren. In plaats van de gestandaardiseerde collectieve aanpak, met ondermeer vaste labeling-tijdstippen, staat nu de tijdige en geïndividualiseerde aanpak centraal bij de begeleiding van de jonge werkzoekenden. In de eerste trap gaat het om directe bemiddeling via vacaturemededelingen en verwijzingen op vacatures, aangepast aan de jobkeuze. Indien deze bemiddeling onvoldoende blijkt gaat men over naar een persoonlijke intake en grondige screening. Afhankelijk van het resultaat volgt een traject (trappen 2 en 3) dat in overleg met de werkzoekende neergelegd wordt in een 'jongerenovereenkomst'. Naast verdere individuele en collectieve bemiddeling voorziet dit traject in intensieve begeleiding, met o.a. jobhunting en jobcoaching, door de VDAB of een partner (in het kader van de 'tendering') en/of modules van beroepsopleiding en begeleiding op de werkvloer.

De resultaten per eind december 2010 van het Jeugdwerkplan voor de periode januari 2008-juni 2010 geven aan dat in totaal 159.173 jonge werkzoekenden gelabeld werden, waarvan 34% kortgeschoold, 14% allochtoon en 5% arbeidsgehandicapt was op het moment van de labeling. Het bereik in trap 1 bedraagt 75%, waarbij de grote meerderheid (73% van het totaal) vacatures heeft ontvangen en bijna 22% minstens één keer verwezen werd op een vacature. Het bereik in trappen 2 en 3 komt uit op bijna 50%. Bijna een derde van de gelabelde jongeren heeft een jongerenovereenkomst getekend, eind december 2010 had ongeveer 10% een intensieve begeleiding ontvangen en 13% een (beroeps)opleiding of begeleiding op de werkvloer gekregen. De percentages van intensieve begeleiding en opleiding liggen beduidend hoger bij de kansengroepen, vooral bij de kortgeschoolden en de arbeidsgehandicapten.

Zoals op federaal niveau het Win-Winplan werd uitgewerkt, sloten de sociale partners en de Vlaamse regering eind 2009 een akkoord over het Werkgelegenheids- en Investeringsplan (WIP), met vier grote actielijnen in het werkgelegenheidsluik: in het kader van de activering een 'sluitend maatpak' voor elke werkzoekende, meer kansen op werk voor kwetsbare groepen, competenties versterken en loopbanen ondersteunen, en het behoud en creatie van jobs.

Het sluitend maatpak richt zich naar alle werkzoekenden, maar de intensiteit van de bemiddeling of begeleiding wordt aangepast aan de behoeften van de werkzoekende. Voor *zelfredzame* werkzoekenden volstaat veelal een automatische bemiddeling. Voor werkzoekenden die *arbeidsmarktrijp* zijn maar toch een intensievere aanpak nodig hebben, is er het nieuwe bemiddelingstraject, gericht op vacatures en actief sollicitatiegedrag. Voor *nog niet arbeidsmarktrijpe* werkzoekenden is er een intensief begeleidingstraject met eerst een remediëring van de aanwezige belemmeringen via opleiding, sollicitatietraining en oriëntatie. Vacatures zoeken en actief solliciteren komen ook hier aan bod. Alle werkzoekenden zijn ten laatste negen maanden na inschrijving opgenomen in een intensief bemiddelings- en/of begeleidingstraject.

Het WIP bevestigt het belang van de strijd tegen de langdurige werkloosheid, maar voorziet voor de jongeren (<30 jaar) in een vervroeging van de curatieve aanpak. Het sluitend maatpak zorgt wel voor een begeleiding van de werkzoekenden van bij de inschrijving, maar ook nadien is blijvende ondersteuning nodig. Het evaluatiemoment in het kader van de 'curatieve aanpak' wordt voor de jonge, langdurig werkzoekenden vervroegd tot één jaar in plaats van twee jaar. Na een screening en evaluatie gebeurt er een toeleiding naar het meest passende traject, de oriënterende trajecten die kunnen leiden naar alle mogelijke bestaande acties van bemiddeling over competentieversterking tot werkervaring.

⁴⁹ Een vrij recent voorbeeld van de soms moeilijke afstemming was de uitdrukkelijke vraag van de Vlaamse regering in 2009 om het Win-Winplan van de federale minister van Werk meer af te stemmen op de structuur van de jongerenwerkloosheid in Vlaanderen, in functie van de groep middengeschoolde jonge werkzoekenden.

⁵⁰ Een inventaris van alle maatregelen met premies en voordelen voor werkzoekenden en de werkgevers vindt men op verschillende websites van de federale en gewestelijke overheden, zoals: www.aandeslag.be, een samenwerkingsinitiatief tussen de federale overheid, de drie gewesten en de Duitstalige gemeenschap.

Het WIP lanceert met de 'Werk@teliers' ook een nieuwe vorm van intensieve begeleiding voor de jongeren. De doelgroep zijn jongeren tot 25 jaar die minstens een jaar werkzoekend zijn maar door de crisis moeilijk instromen ondanks een 'bemiddelbaar profiel'. In de Werk@teliers kunnen de jongeren gezamenlijk een project uitwerken waarmee ze hun inzetbaarheid en competenties behouden en nieuwe competenties ontwikkelen. De Werk@teliers worden geconcentreerd in Antwerpen, Gent en het Limburgse mijngebied, waar de jeugdwerkloosheid het sterkst is toegenomen (cf. Steden- en gemeentenplan).

Het WIP voorziet voor langdurig werkzoekenden (tussen 1 en 2 jaar) ook in de creatie van bijkomende werkervaringsplaatsen als brug naar reguliere tewerkstelling, maar dit systeem is niet specifiek op jongeren gericht.

5.2. Goede studiekeuze voor juiste startkwalificaties en bredere oriëntering

In de 'Beleidsbrief Werk 2010-2011' is naast het sluitend maatpak voor alle 'instromende' jongeren, het terugdringen van het aandeel vroegtijdige schoolverlaters een tweede piste in de strijd tegen de jeugdwerkloosheid. Om de juiste startkwalificaties te verwerven moeten jongeren een goede studiekeuze kunnen maken en ook nadien schoolloopbaanbegeleiding krijgen. Hiervoor is een betere samenwerking nodig tussen het onderwijs en het werkveld, hetgeen gestimuleerd wordt in het kader van de sectorconvenants waarin acties van de sectoren opgenomen zijn.

De verbetering van de afstemming tussen onderwijs en arbeidsmarkt is voor VDAB een belangrijk aandachtspunt in het nieuwe 'Actieplan geïntegreerd knelpuntenbeleid' dat in de loop van 2011 op de sporen wordt gezet, met als doelstellingen de knelpunten op de arbeidsmarkt efficiënt te bestrijden via intensieve samenwerking, de uitstroom naar werk na knelpuntopleidingen te verhogen en de organisatie van het opleidingsaanbod en de arbeidsbemiddeling maximaal af te stemmen op de evoluties op de arbeidsmarkt. De samenwerking met het onderwijs moet leiden tot een verbetering van de studie- en beroepskeuzevoorlichting. Het schrijnende en structurele tekort aan ondermeer technisch geschoolde jongeren kan maar aangepakt worden door een gedragswijziging van zowel CLB's en scholen, als van de ouders en leerlingen. Om de studiekeuze nog beter te begeleiden en meer af te stemmen op de noden van de arbeidsmarkt startte in 2008 een 'Taskforce loopbaanbegeleiding' VDAB-CLB die geëvalueerd wordt. Met het project 'Start van een loopbaan' wil men de toekomstige schoolverlaters in enkele lestijden beter voorbereiden op de overgang naar de arbeidsmarkt. Ook de jaarlijkse 'Studie schoolverlaters' van VDAB moet toelaten om in overleg met Onderwijs na te gaan hoe het onderwijsaanbod kan bijgestuurd worden.

Naast de inhoud van de (arbeidsmarkt)informatie voor jongeren is uiteraard ook de vorm ervan belangrijk. De informatie moet aansluiten op de specifieke jongerentaal en uiteraard gebruik maken van de sociale media. De Vlaamse Jeugdraad en de Jongerenambassadeurs formuleerden in het kader van 'Kletske werk'⁵¹ een aantal aanbevelingen. In antwoord hierop engageert VDAB zich om te zorgen voor toegankelijke informatie op de vernieuwde VDAB-website, met extra aandacht voor de VDAB dienstverlening voor jongeren. Bij de communicatie zal ook meer gebruik gemaakt worden van de door jongeren veel gehanteerde 'sociale media' (twitter, facebook, mobiel web). Ondanks het toegenomen belang van de 'snelle communicatie' via sms en telefoon, blijft VDAB echter sterk investeren in de face-to-face communicatie die minder afstandelijk is.

In het kader van het knelpuntenbeleid en om langdurige werkloosheid te voorkomen zal VDAB ook werk maken van een bredere oriëntatie van werkzoekenden met beroepsaspiraties die weinig aantoonbare perspectieven op tewerkstelling bieden. Deze aanpak is ook aangewezen voor werkzoekende schoolverlaters die studierichtingen gekozen hebben met weinig uitstroomkansen. Het bijsturen van de beroepsaspiraties moet wel aansluiten op de reeds aanwezige competenties en kan gepaard gaan met het volgen van een passende opleiding.

Om een volwaardige kwalificatie te halen moeten ook de systemen van deeltijds leren-werken en alternerend leren versterkt worden. In het kader van de hervorming sinds 2008 is een samenwerkingsprotocol afgesloten met o.a. VDAB en Syntra Vlaanderen rond de ontwikkeling van een gezamenlijk screeningsinstrument en overleg rond trajectbegeleiding van leerlingen. Na het advies van de SERV blijft het systeem 'leren en werken' hoog op de agenda staan van zowel de SERV als de Vlaamse Onderwijsraad (VLOR).

Om de ongekwalificeerde uitstroom terug te dringen zal de komende jaren ook werk gemaakt worden van trajecten binnen het secundair onderwijs. Schoolverlaters zonder de juiste startkwalificaties moeten deze alsnog kunnen behalen via competentieversterking, werkervaring, en screening en erkenning van verworven competenties (EVC).

5.3. Nood aan werkervaring: het Startbanenstelsel

Zelfs wanneer jongeren voldoende opgeleid zijn en degelijke startkwalificaties hebben, ontbreekt het hen vaak aan de nodige werkervaring voor een vlotte instroom op de arbeidsmarkt. Sinds het prille begin van het bestrijdingsbeleid tegen de sterk toenemende werkloosheid, te situeren midden de jaren 1970, zijn vele maatregelen gericht op het bieden van extra kansen aan jongeren om werkervaring op te doen. Uit die periode dateert het stagesysteem dat bedrijven en organisaties verplichtte om gedurende een bepaalde periode (zes maanden tot een jaar) een contingent jongeren aan te werven à rato van een bepaald percentage van hun

⁵¹ Dit zijn de rondetafelgesprekken tussen jongerenorganisaties, politici en middenveld over 'werk en tewerkstellingsproblematiek van jongeren'. Ter voorbereiding ervan formuleerden de Vlaamse Jeugdraad en de Jongerenambassadeurs aanbevelingen voor de thema's 'informatie' en 'begeleiding'.

personeelsbestand. Samen met het Bijzonder Tijdelijk Kader en het Derde Arbeidscircuit, die niet enkel op jongeren waren gericht, vormde dit een belangrijk drieluik van actieve tewerkstellingsmaatregelen voor ondermeer werkzoekende jongeren.

Het stagesysteem heeft sindsdien vele aanpassingen gekend maar zit nu ingekapseld in het federale Startbanenstelsel en de federale Activa- maatregelen waarbij, afhankelijk van de maatregel, RSZ-verminderingen toegekend en/of werkloosheidsuitkeringen gerecycleerd worden ten voordele van de werkgevers en de werkzoekenden. In het kader van het Generatiepact van eind 2005, bedoeld om oudere werknemers langer aan het werk te houden, werden zelfs ook enkele nieuwe maatregelen genomen om de aanwerving van jongeren financieel te stimuleren.

Het Startbanenstelsel heeft de bedoeling om jongeren (<26 jaar) zo snel mogelijk in te schakelen op de arbeidsmarkt, in zowel de private sector als de overheid. Het eerste luik voorziet zoals het oorspronkelijke stagesysteem nog steeds in een algemene verplichting voor de meeste werkgevers (met minstens 50 werknemers) uit zowel de private als de publieke sector om een bepaald aantal jongeren in dienst te nemen à ratio van 3% (private profit) en 1,5% (openbare en private non-profit) van het personeelsbestand. Het tweede luik voorziet in een doelgroepvermindering (DGV) van de RSZ-bijdragen en is gericht op drie specifieke jongeren-doelgroepen: zeer jonge werknemers (<18 jaar), laaggeschoolde of erg laaggeschoolde 'startbaners' tussen 19 en 26 jaar en werknemers tot 29 jaar met een laag loon. Het derde luik, 'Activa Start', voorziet bovenop de doelgroepverminderingen nog een tijdelijke extra verlaging van de loonkosten onder de vorm van een werkuitkering bij aanwerving van zeer laaggeschoolde jongeren met een startbaanovereenkomst. Bij deze 'recyclage' van de werkloosheidsuitkering ontvangt de aangeworven jongere de uitkering die de werkgever kan aftrekken van het uit te betalen netto- loon.

In volle crisis werd medio 2009 beslist sommige van de reeds substantiële loonkosten-verminderingen te versterken via het federale Win-Winplan voor de periode 2010-2011.

Ondanks de forse tegemoetkomingen is het succes van de diverse activeringsmaatregelen via de recyclage van werkuitkeringen in het Vlaamse gewest eerder beperkt. Volgens het jongste RVA Jaarverslag werden in 2010 in totaal 9.205 jongeren (<25 jaar) via een RVA-uitkering geactiveerd, waarvan 4.030 langdurig en/of laaggeschoolde werklozen naar een job met een werkuitkering en telkens ongeveer 2.500 naar een opleiding, in het kader van reguliere studies of een beroepsopleiding. In het Waalse gewest, met relatief veel meer laaggeschoolde en langdurig werkloze jongeren, werden er in 2010 iets meer dan 14.500 jongeren via de RVA-uitkeringen geactiveerd.

5.4. De alternerende opleidingsvormen

Een tweede circuit van programma's, gericht op initiële werkervaring, situeert zich in het belangrijke domein van het 'alternerend leren'. In deze opleidingssystemen leren de cursisten professionele vaardigheden aan, afwisselend op school en op de werkvloer. Het gaat meestal om basisberoepsopleidingen waardoor deze stelsels meestal, maar zeker niet uitsluitend, op jongeren gericht zijn. Net zoals bij de activeringsmaatregelen is er ook hier een grote diversiteit van stelsels. Op federaal niveau is het bekendste het industrieel leercontract (ILC) dat een voltijdse opleidingsovereenkomst is voor jongeren tussen 15 en 18 jaar, bestaande uit een praktische opleiding in de onderneming en een aanvullende theoretische vorming in een onderwijs- of opleidingsinstelling. De organisatie is in handen van de sectorale paritaire leercomités die ook hogere leeftijdsgrenzen kunnen bepalen (max. 26 jaar).

In Vlaanderen zijn er een vijftal stelsels binnen het systeem van alternerend leren. De bekendste zijn uiteraard de overeenkomst voor een Individuele Beroepsopleiding in de onderneming (IBO), de leerovereenkomst in het kader van de leertijd en de stageovereenkomst in het kader van de ondernemersopleiding, beiden georganiseerd door Syntra. Daarnaast zijn er nog de brugprojecten en de alternerende beroepsopleiding in het BuSO. We bespreken hier enkel de IBO's omdat deze uitsluitend gericht zijn op werkzoekenden en er veel jongeren in opgenomen zijn.

De IBO is erop gericht niet-werkende werkzoekenden een praktijkopleiding en ervaring aan te bieden op de werkplek van een werkgever. Het is een overeenkomst tussen de werkgever, de werkzoekende en de regionale diensten voor arbeidsbemiddeling en beroepsopleiding (zoals de VDAB) die de IBO's begeleiden en de duur ervan bepalen, minstens één maand tot maximaal zes maanden, in voltijds of deeltijds verband. Een belangrijke bepaling is dat de werkgever na afloop van de IBO verplicht is de cursist- werkzoekende aan te werven op basis van een arbeidsovereenkomst voor onbepaalde duur die minstens de duur van de voorafgaande IBO moet uitgevoerd worden. In Vlaanderen wordt de IBO in samenwerking met de VDAB ook ingezet in het deeltijds onderwijs om het luik 'praktijkopleiding/werkervaring' in te vullen van de alternerende opleidingen voor deeltijds leerplichtigen.

Jaarlijks worden er in Vlaanderen meer dan 10.000 IBO's opgestart, waardoor dit stelsel een zeer belangrijk instrument is in het beoogde beleid van werkervaring voor eerder kort- of onvoldoende 'praktisch' geschoolde doelgroepen. In 2010 werden 11.844 IBO's opgestart waarvan meer dan de helft (55,5%) voor jongeren (<25 jaar). Omdat er vele industriële bedrijven de IBO gebruiken om eerder technische functies in vullen ligt het aandeel mannen zeer hoog (73,2% bij de jongeren). Een kleine meerderheid (53,4%) van de IBO-jongeren heeft volledig secundair onderwijs achter de rug, een derde is kortgeschoold (max. 2^e graad secundair). Een knelpunt binnen het systeem blijft het vrij grote aandeel 'ongunstige stopzettingen' (18,8% in totaal, 17,6% bij de jongeren) waarbij meestal de werkgever vroegtijdig een einde stelt aan de IBO.

Kernindicatoren en voornaamste conclusies

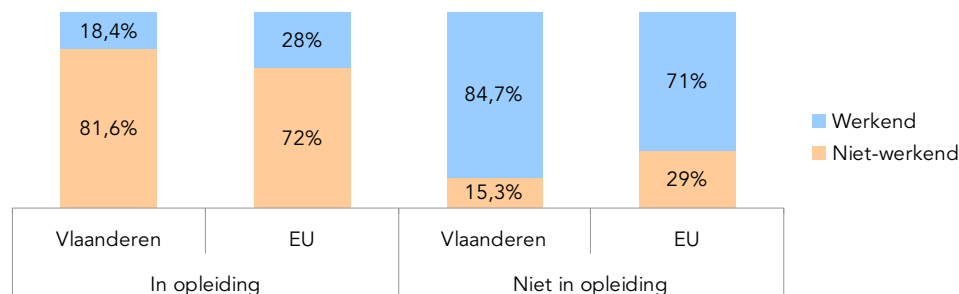
Jongeren aan het werk

Aantal en aandeel jongeren, al of niet in opleiding en werkend of niet-werkend (Vl. Gewest en EU, EAK 2009)

	Totaal	Schoolgaand of in opleiding (Vlaand.) waarvan			Niet schoolgaand of in opleiding (Vlaand.) waarvan			Totaal Werkend	
		Totaal	Niet-werkend	Werkend	Totaal	Niet-werkend	Werkend	Vlaanderen	EU
15-24 jaar	730.987 100%	516.158 70,6%	476.808 92,4%	39.351 7,6%	214.829 29,4%	44.993 20,9%	169.836 79,1%	209.187 28,6%	35,2%
25-29 jaar	387.246 100%	50.493 13,0%	12.558 24,9%	37.934 75,1%	336.753 87,0%	41.045 12,2%	295.709 87,8%	333.643 86,2%	76,0%*

* 2008

Aandeel jongeren (20-24 jaar), al of niet in opleiding en werkend of niet-werkend (Vl. Gewest en EU, EAK 2007)

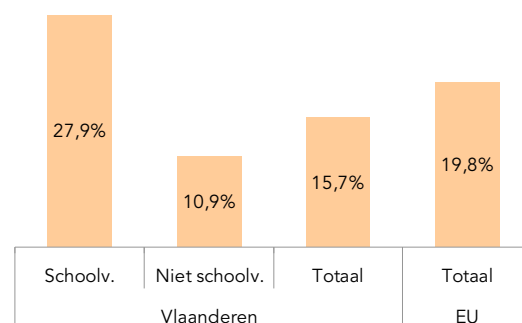

Jongeren in de werkloosheid

Administratieve gegevens VDAB (jaargemiddelde 2010)

	15-24 jaar	25-49 jaar	50-64 jaar
Werkloosheidsgraad	15,6%	5,8%	7,7%
NWWZ	45.349	110.453	52.439
Evolutie t.o.v. 2009.09	0,0%	2,1%	6,3%
Aandeel in totaal	21,8%	53,0%	25,2%
Aandeel subgroepen binnen leeftijdscategorie			
Vrouwen	43,1%	47,9%	52,7%
Laaggeschoold	51,9%	45,7%	59,4%
Allochtonen	20,6%	29,8%	10,0%
Arbeidsgehandicapt	8,7%	14,1%	19,8%
>1 jaar werkzoekend	24,8%	37,2%	71,3%
Arbeiders	53,4%	55,9%	58,0%

Werkloosheidsgraden EAK 2009

- **De ontgroening van de bevolking is gestopt.** Het aantal jongeren zal, los van het moeilijk voorspelbaar migratiesaldo, tussen 2010 en 2030 min of meer stabiel blijven. Door het toenemende aandeel 55-plussers ontstaat wel een 'vervangingsprobleem' bij de actieve bevolking.
- In Vlaanderen is door de hoge scholarisatie maar liefst twee derde (66%) van de jongeren (15-24 jaar) (nog) niet beroepsactief, en amper 28,6% aan het werk, een stuk beneden het EU-gemiddelde (35,2%). Studies en werk worden erg weinig gecombineerd: in 2007 werkte amper 18,4% van de nog studerende jongeren (20-24 jaar) t.o.v. 28% in de EU (zie figuur bovenaan). Het aantal jobstudenten wordt in de Belgische EAK echter sterk onderschat, het is daarom beter enkel **de afgestudeerde jongeren** als vergelijkingsbasis te gebruiken. En daarvan is **bijna 85% aan de slag, een heel stuk boven het EU-gemiddelde (71%)!**
- **De Vlaamse jeugdwerkloosheidsgraad (15,7 %, EAK 2009) ligt eveneens beneden het EU-gemiddelde (19,8%)** en ver beneden die in Brussel (31,7%) en Wallonië (30,5%) die tot de slechtste leerlingen van de Europese klas behoren. Maar wel een heel stuk boven het niveau van primus Nederland (6,6%). Landen waar jongeren veelvuldig studies met werk combineren en/of die kunnen terugvallen op goed uitgebouwde stagesystemen, presteren duidelijk het best.
- Bij de werkloze jongeren treffen we (jaargemiddelde 2010) gemiddeld meer mannen (56,9%) dan bij de hogere leeftijdsgroepen, maar minder arbeidsgehandicapten (8,7%), arbeiders (53,4%) en langdurig werklozen (24,8%). Er zijn ook gemiddeld meer laaggeschoolde (51,9%) en minder allochtone (20,6%) jonge NWWZ dan bij de 25-49 jarige werkzoekenden.

- De jeugdwerkloosheid concentreert zich vooral in de steden en het Limburgse mijngebied.
- De kern van de jeugdwerkloosheid ligt bij:
 - o **De moeilijke eerste arbeidsmarktintrede**
 - In crisisjaar 2009 was maar liefst **27,9% (EAK) van de schoolverlaters werkloos**, 2,5x meer dan bij de overige beroepsactieve jongeren (10,9%) (zie 2de figuur, vorige pagina). Dit komt voor een groot stuk omdat het tijd vergt vooraleer de talrijke schoolverlaters (zowat 80.000 per jaar) hun eerste job te pakken hebben. Het gaat m.a.w. voor een groot stuk om normale **zoekwerkloosheid**.
 - Jongeren worden veel meer dan gemiddeld tijdelijk aangeworven: **33%** van de Belgische jongeren zit in **tijdelijke jobs**, t.o.v. 8% globaal. Een groot deel (70%) verklaart onvrijwillig in een tijdelijk statuut te zitten.
 - Ook het aantal jongeren dat **deeltijds werkt** ligt erg hoog (**29%**), zelfs hoger dan bij de 25-49-jarigen (28,3%). Maar ook hier zijn er duidelijke aanwijzingen dat dit voor een groot stuk onvrijwillig gebeurt.
 - De tijdelijke en deeltijdse statuten maken dat jongeren meer dan gemiddeld aan de slag zijn in o.a. horeca en toerisme en als uitzendkracht in diverse private sectoren. Algemeen zijn ze oververtegenwoordigd in de tertiaire sector, waar 56,2% van de jonge loontrekkenden te vinden is tegenover een globaal aandeel van 45,5%.
 - Het hoog aandeel tijdelijke statuten en de beperktere anciënniteit maakt het **gemakkelijker en goedkoper om jongeren te ontslaan**. In combinatie met hun meestal lage werkervaring worden ze hierdoor vaker opzij gezet en **wisselen** ze veel meer dan andere leeftijdsgroepen **tussen periodes van werk en werkloosheid**.
 - Vooral bij laag- en middengeschoolden is de **studiekeuze** vaak nog **te traditioneel en weinig gediversifieerd**. Er is hierdoor o.a. al jaren een tekort aan instroom in veel technisch- industriële beroepen. Anderzijds is er bij minstens één op vier van de jongeren een probleem van overscholing in de eerste job
 - o **De zeer hoge werkloosheid onder laaggeschoolde jongeren**
Zij vormen de harde probleemkern en vinden bijzonder moeilijk aansluiting met de arbeidsmarkt.
 - De **ongekwalificeerde uitstroom** is **veel te hoog**. Jaarlijks verlaten meer dan 10.000 jongeren in Vlaanderen de school zonder diploma secundair onderwijs. Volgens gegevens uit de EAK is iets meer dan de helft van deze 'NEET groep' (Not in Employment, Education or Training) inactief.
 - **Meer dan 1 op 5 (21%) laaggeschoolde jongeren zit zonder job** (EAK 2009). Van de laaggeschoolde jongeren die in 2009 (in volle crisis) de school verlieten, was een jaar later zelfs nog steeds één op drie werkloos. Bovendien blijven ze jarenlang met een veel hoger dan gemiddelde werkloosheid worstelen. Vooral het structurele tekort aan laaggeschoolde arbeid speelt hen parten, en ze worden bovendien ook vaak verdrongen door beter geschoolden (zeker in crisistijd). Pas vanaf 40 jaar is hun torenhoge werkloosheidsgraad gedaald naar een niveau dat enigszins in de buurt komt van dat van de midden- en hogeschoolden.
 - Jongeren hebben algemeen de **hoogste kans op werk**, maar dat geldt niet voor laaggeschoolde jongeren die in vergelijking met andere kansengroepen amper een hogere werkkans hebben. Tezelfdertijd hebben werkende jongeren, zeker in crisistijd, ook algemeen de **hoogste kans om hun job te verliezen**.
 - Jongeren worden in het algemeen het minst met langdurige werkloosheid geconfronteerd, maar ook hier geldt dat dit in veel mindere mate het geval is voor laaggeschoolden. Tijdens crisisjaar 2010 was gemiddeld maar liefst **bijna 34,7%** van de jonge laaggeschoolde werkzoekenden **langdurig werkloos**.
- Het arbeidsmarktbeleid voor jongeren is sterk gericht op initiële werkervaring, zowel op federaal niveau (Startbanen) als op Vlaams niveau (o.a. IBO). Ook de werkzoekende jongeren worden zo vroeg mogelijk bemiddeld en, indien nodig, opgenomen in een aangepast traject ('sluitend maatpak') om langdurige werkloosheid te voorkomen.

v.u.: F. Leroy, Keizerslaan 11, 1000 Brussel – Kansengroepen in Kaart

